

EESTI METS

METSA JA JAHINDUSE KUUKIRI

SISU:

Üleriiklik põllumajanduse ja metsanduse tegelaste kokkutulek.

Valge lepp. — *Alfr. Auksmann.*

Külmaseen. — *A. Raukas.*

Uus määrus metsakaitse alal. — *B. T.*

Metsloomade mõistusest. — *E. Šabak.*

Šotimaa — mele kuusematerjaalide turuna. — *N. Küttis.*

Riigiteenijate kutsetegevuse aruanne ja eelarve —
J. Pipar.

Kirjanduslik ringvaade.

Jahindus.

Loodusekaitse.

Mitmesuguseid teateid.

1936. 13. VEEBR. NR. 2

XVI AASTAKÄIK

AD

Akadeemilise Metsaseltsi, Eesti Metsateenijate Ühingu, Eesti Metsaühingute Liidu ja Eesti Metsaülemate Ühingu häälekandja.

Tellimise hind kr. 3.50 aastas, kr. 2.— poolaastas, kr. 1.— veerandaastas, üksiknumber 40 senti. Kuulutuse hind kr. 20.— lehekülg.

Kõrgeimas headuses arvutusmasin

BRUNSVIGA Nova 13

Laitmatult töötav.

Käsituselt kergem.

Erakordselt vastupidav.

Ainuesindus Eestis: **O/ü. SYSTEMA**
Tallinn, Lai 9. Tel. 430-09.

Palkide müük.

Suulisel enampakkumisel müüakse:

15. veebruaril 1936. a. kell 12 Karksi-Nuia Vabatahtl. tuletõrje seltsi ruumes Nuias:
 - a) Polli metskonnast metsast umbes 687 tm okaspuupalke, 8 üksuses, alghindadega 5.00—9.00 kr. tihumeeter.
15. veebruaril 1936. a. kell 10 Tartu metsaüleva kantsleis, Tartus, Soola t. 34:
 - a) Kärevere metskonnast metsast umbes 340 tm okaspuupalke, 6 üksuses, alghindadega 5.80—6.20 kr. tihumeeter.
17. veebruaril 1936. a. kell 10 Riigi metsatööstuses, Tallinnas, Falkpargi t. 4:
 - a) Kolu ja Aimla metskondadest metsast kokku umbes 1230 tm okaspuupalke, 8 üksuses, alghindadega 7.50—9.20 kr. tihumeeter.

Pakkumisest osavõtjail tuleb 10% pakutava üksuse koguhinnast enampakkumise komisjonile pakkumise kindlustuseks sisse maksa.

Lähemaid teateid müüdavate palkide kohta saab Riigi metsatööstuselt ja vastavalt metsaülevaile.

Riigi metsatööstus.

EESTI METS

METSANDUSE JA JAHINDUSE KUUKIRI

VÄLJAANDJAD: Akadeemiline Metsaselts. Eesti Metsateenijate Ühing. Eesti Metsaühingute Liit. Eesti Metsaülemate Ühing	Peatoimetaja Prof. O. DANIEL. Tartu, Gustav Adolfi t. 70. Vastutav- ja tegevtoimetaja EDGAR VESTER.	TOIMETUSE ADDRESS: Tallinn, postkast 97. TOIMETUSE ASUKOHT: Tallinn, Lai tän. 39/41, tel. 464-76. POSTI JOOKSEV ARVE NR. 155.
---	---	---

XVI aastakäik

13. veebruar 1936

Nr. 2

Üleriiklik põllumajanduse ja metsanduse tegelaste kokkutulek.

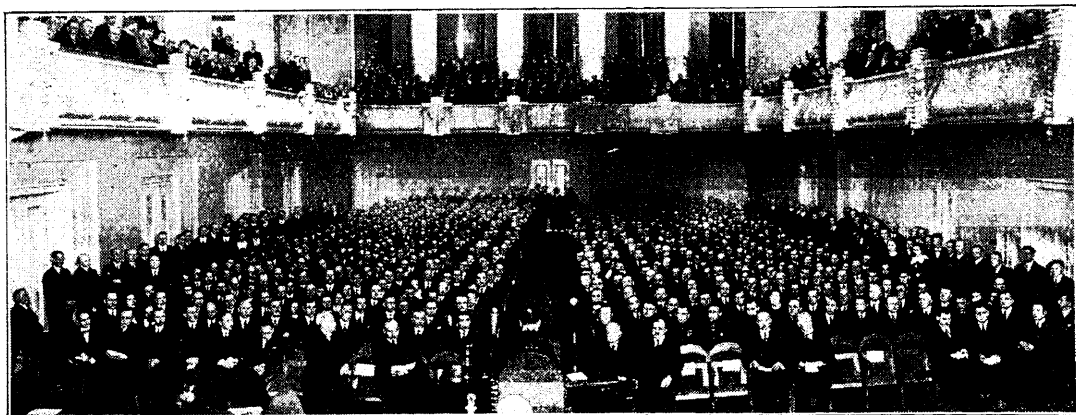
Üksmeelsed poolehoiuavaldused riigivanemale, valit-
suse juhtidele ja nende poolt ettevõetud sammudele.

26. jaanuaril olid põllutöökoja kutsel Tallinna kokku tulnud kõik põllumajanduse ja metsanduse tegelased. Koosolek peeti „Estonia“ kontsertsaalis. Koos oli umbes 1400 inimest. Kõnedega esinesid riigivanem K. Päts, peaministri asetäitja K. Eenpalu, põllutöominister N. Talts ja Põllutöökoja direktor J. Hünerson. Koosolek oli meeleolukas. Kõik sõnavõtjad avaldasid oma poolehoidu ja lugupidamist vabariigi valitsusele ja selle juhtidele.

Põllutöökoja esimees J.

Soots ütles kokkutulnuile järgmised tervitussõnad:

„Kõrgeauline riigivanem! Meie põllumajanduse ja metsanduse tegelastel on eriline rõõm näha endi keskel meie lugupeetud riigivanemat ja teda südamliselt tervitada. (Kestvad kiiduavaldused ja elagu-hüüded.) Teie, härra riigivanem, olite see mees, kes sel ajal, kui Eesti rahva seas tõrkas iseseisvuse tung, saite sellest ideest vaimustatud ja selle iseseisvuse idee tegelikult teostasite Eesti rahva kasuks. (Kauakestvad kii-

Põllumajanduse ja metsanduse tegelaste koosolekust osavõtjad. Keskelt paremale: riigivanem K. Päts, J. Soots, N. Talts ja N. Kann. Keskelt vasakule: peaministri a. t. K. Eenpalu, J. Hünerson.

duavaldused.) Praegusel momendil, kus jälle seisame aja ees, millal tuleb küsida rahvalt, kuhu poole ja missuguses suunas tulevikus minna, võime rõõmuga konstateerida asjaolu, et riigivõim on jälle teie vilunud kätes. (Kiiduavaldused.) **Olgu teil see teadmine, et põllumajanduse ja metsanduse mehed tahavad teile raskes töös kaasa aidata ja soovivad, et teie oma riigimehelikkude kogemustega viiksite Eesti rahva vastu õilsamale tulevikule.** (Kiiduavaldused.)

Põllutöökojal on eriline põhjus teid, härra riigivanem, tänasel päeval tervitada kui põllutöökoja isa. Põllutöökoja mõte on teie poolt algatatud ja läbi viidud. Põllutöökoda oma tegevuses on katsunud kaasa aidata, et Eesti põllumajandus tõuseks õitsvale järjele. Nüüd on põllutöökoda saanud uue põhikirja ja meie tahame loota, et see võimaldab põllutöökojal veel laiemalt ja edukamalt tegutseda Eesti põllumajanduse kasuks. Olgu tervitatud ka vabariigi valitsus. Rõõmuga võime konstateerida, et meie põllumajandus kriisipäevadest on üle jõudmas. See annab tunnistust vabariigi valitsuse edukast tegevusest põllumajanduse alal. (Kiiduavaldused.)

Lubage ka teid, põllumajanduse ja metsanduse tegelasi, tervitada, kes teie esimest korda säärasel hulgal olete kokku tulnud, et siit otse sest allikast, meie riigi kõrgelt juhilt, kuulda ja selgeti saada eelseisvate kavatsuste kohta. Tahan uskuda, et meie siin jõuame ühisele veendumusele ja arusaamisele, et ühistöös ja ühenduses on jõud ja et see jõud teie seas on sedavõrd tugev, et tema ei kustu, kui lähete maale laiali, vaid vastupidi — haarab teisigi ligi nõnda, et tekib suur Eesti rahva ühine pere, ühendatud arusaamise ja ühendatud mõttega.“ (Tormilised kiiduavaldused.)

Põllutöökoja esimees palus selle järele riigivanemat võtta sõna. Riigivanema kõnetooli astudes teda tervitati kauakestvalt.

Riigivanem K. Päts lausus järgmist:

„Lugupeetud põllumajanduse ja metsanduse tegelaste ühine pere!

Kui maru mähisedes üle maa käib murdes, hävitades ja ühtlasi külvates,

siis hävitab ta elu ja tekitab elu. Kõik, mis mäda, kõik, mis ei suuda tema hoogudele vastu panna, langeb kokku ja annab valguse-, kasvuvõimalust noortele taimedele. Torm viib laiali ka uusi seemneid, mis võivad kanduda kümnete tuhandete kilomeetrite taha, külvates uut elu. Kui niisugune maru kas revolutsioonilaine või sõja näol üle seltskonnana käib, loob ta uut ja hävitab vana. Keda see hävinemine puudutab, neil ei ole kerge tormi- ja maruhoogudele vastu panna, ja need, kes selle maru ajal tekivad, ehitavad oma elu suurte raskustega.

Meie, Eesti rahvas, oleme juba mitu niisugust maru lühikese aja jooksul läbi elanud. Meist on kaks korda suured revolutsioonilained üle käinud. Oleme maailmasõjast pidanud osa võtma ja oleme võideldes oma riigi loonud. Ei ole siis ime, kui pärast niisuguseid marulööke meie hulgas leidub inimesi, kes kõige kõrgemaks, mis elu neile võib pakkuda, seavad rahuliku elamise, kuhu ei ulatuks tormihood, kus nad võiksid rahulikult oma perekonnale ja ümbruskonnale töötada. Ja niisuguseid rahuliku elu igatsust külvajaid liigub palju praegu meie maal. Nad kõnelevad salakavalalt ja sosinal: mis meil praegu viga, oleme elanud rahulikku elu kaks aastat ja seepärast ei ole tarvis välja minna rahuliku ulu alt tormide ja tuulte kätte! Meie ei tea, mis meid seal väljas tulevikus võib oodata!

Lugupeetud koosviibijad! Kui laev tahab marule vastu panna, peab ta maruga võitlema. Sadamas kaua tegevusetu seisev laev langeb maruhoopide all. Rahvad, kes ainult rahu kõrgeks peavad ja kel tahtmine puudub maruhoogusid vastu võtta, jäävad nõrgaks. Sõjamees, kes võita tahab, peab võitlusest läbi käima ja palju raskeid löökisid kandma. Meie rahvas ei ole oma vabadust kergesti kätte saanud — oleme selle kätte saanud hoopisid jagades ja ise hoopisid vastu võttes.

Kui meil hakatakse ainult rahu heaks tööd tegema, kui arvatakse, et meie ainult valitsuse kaitse ja hooldamise all edasi saame, siis on need valiteed. Kui meie kaks aastat oleme saanud rahulikult elada valitsuse hooldamise all, siis ei ole sellega veel öeldud, et see igave-

seks nii peab jääma. Meie ei taha enestest sadamas seisvat mädanevat laeva teha — tahame merele välja minna, tormihäda võita ja mässavalt merelt julgelt sadamasse tagasi jõuda. (Tormilised kiiduavaldused ja elagu-hüüded.)

Lugupeetud koosolijad! Rahu, kindlat korda, julget tulevikku saab üks riik ja rahvas siis, kui temal kõige kindlamalt rajatud asutused on. **Riik ei saa mitte ainult valitsejate kogemustega, ainult üksikute inimeste tasakaalukusega, üksikute inimeste riigitarkusega ja üksikute inimeste mõjuvõimuga edasi elada ja jõuda paremale tulevikule, vaid riikide kindlustus seisab kindlates asutustes.** Teiste rahvaste eeskujust näeme, näiteks, et Inglise rahval on aastasadasi kestnud asutused tema rahvaesinduse näol ja Inglise rahvas on kindlaks jäänud oma asutustele ja seepärast ka suutnud kõikidest maailmasõja raskustest välja tulla ja kindla riikliku korra juure jääda. Seal peame eeskujuvõtma. Meie peame vaatama, kuidas suured rahvad on suutnud aastaid rahulikult elada ja areneda.

Kui Inglise kuninganna Elisabeth oma ajal sekretäriaga maal ringi sõitis, oli viimane tähendanud oma päevikusse, et igal pool on ta silm näinud vaeseid ja viletsaid inimesi. Sel ajal oli Inglismaal 2½ miljonit inimest. Seesama Inglismaa on oma kindla korra ja asutuste kaudu jõudnud nüüd sinna, et ta pealinnas on praegu kolm korda rohkem elanikke kui siis oli tervel maal. See Inglismaa on nüüd niisugune, kelle rikkused lõpmatud on. Kõik hoobid, mida riik on vastu võtnud, ei ole suutnud tema rikkust vapustada. **Meie näeme, et kindlatele asutustele seatud riigid on kõige kindlamad ja meie peame ka oma väikeses noores riigis looma kindlad riiklikud asutused.**

Riiklikkude asutuste alusmüüriks on riigi põhiseadus. Oleme oma riigile juba kaks põhiseadust teinud. Esimene kord siis, kui kellelgi ei olnud riiklikke kogemusi, kui landesväari vastu sõdisime. Ei olnud siis ka imestada, kui põhiseadus mitte küllalt kaalutud ja meie olude kohane ei saanud. 15 aasta jooksul kogusime kogemusi. Töötasime selle põhiseaduse alusel ja jõudsime kogu

rahvaga arusaamisele, et see on puudulik. Sellele järgnesid põhiseaduse parandamise katsed. Kaks korda lükkas rahvas parandused tagasi ja kui kolmandal korral võtsime vastu maksva põhiseaduse, siis sündis see mitte seepärast, et sel põhiseadusel polnud puudusi, vaid et rahvas nägi, et see on viimane katse rahulikult teel põhiseadust parandada. Neil põhjusil ta võttis selle vastu suure enamusega.

Isegi need, kes meie põhiseaduse muutmist sel kujul ei pooldanud, hääletasid tema poolt seepärast ja selles teadmises, et kui see hääletamine ei oleks tagajärgi annud, siis oleksime seisnud raskuste ees.

Nüüd oleme kaks aastat selle põhiseaduse alusel töötanud. Meie ei ole tahtnud täiel määral seda põhiseadust maksma panna. Kui oleksime seda teinud, siis oleksime varsti tunda saanud neid takistusi ja raskusi, mis selle pooliku põhiseaduse teostamisel tingimata oleksid ilmsiks tulnud. Meie riigi elu on selle kahe aasta jooksul rahulikult arenenud, oleme majanduslikult kindlale järjele jõudnud mitte üksi linnades, vaid ka maal. Meie majanduselu on kindlama kuju võtnud ja paranemise tundemärgid on kindlasti näha. Aga kas see annab põhjust öelda, et niisugune seisukord peab igavesti edasi kestma. Kas on meil alust loota, et niisugune olukord igavesti edasi kestab, et meid mingi torm ei taba mitte üksi riigi siseelul, vaid ka väljaspoolt? Keegi ei või anda sarnast töötust. Peame oma riigilaevale kiiresti muretsema tugevad purjed peale, peame riigilaeva tõrvama, naelutama ja parandama; peame oma riigilaevale muretsema niisuguse kapteni ja meeskonna, kes suudaksid juhtida laeva ka siis, kui tuleb tormiga välja minna. Seda kõike peame oma rahva, oma isamaa pärast tegema.

Meil ei jää muud teed üle kui peame terve oma parema jõu kokku võtma, peame kokku tulema ja kaaluma meie riigi põhiseadust, mille peale ehitame kõik oma riigi tähtsamad asutused. — Ja kui nüüd mina täie usaldusega, täie teadmisesega, et meie rahvas küps selleks on, olen rahva poole pöördunud palvega, antagu riigivanemale võimalus rahvus-

kogu kokku kutsuda selleks, et läbi vaa-
data, parandada ja uuesti vastu võtta
niisugune põhiseadus, mis meile ka
kindlat garantiid selleks annaks, et
meie võime igasuguseid tormisid rahu-
likult vastu võtta, siis arvan, et rahvas
kõik talle kõrva sosistatud jutud rahu-
st, praegusest heast korrast ja prae-
guse valitsuse kiitusest kõrvale jätab ja
usaldab mind ja valitsust, kes ta poole
täie usaldusega on pöördunud ja palu-
nud, antagu riigile võimalus saada uus
ja korralik põhiseadus. (Tormilised kii-
duavaldused.)

Teame kõik, et kui laseme päikesekiirt läbi teatud klaasi paista, siis see
pudeneb mitmevärviliseks kiirtevihuks,
mis ühinedes uuesti annab sama värvi-
vitu päikesekiire. Selle päikesekiire
üksikuid osi värvide näol näeme igal
pool looduses. Kõik need sinised, kollased,
violett, rohelised ja teised värvid
on osad päikesekiirest. Kui teeksime
kõik need kiired valgeks, näeksime, kui
palju kaotaks loodus selle läbi, sest iga
kiir on erinev ja tekitab oma eriomadustega
kirjut elu.

Ei saa olla rahvast, kes ei erineks
veel enda keskel, nagu ei ole päikest,
mis paistaks ainult valgete kiirtega.
Nii ka inimese tegevuses ja loomisvõimetes
jäävad kõik ta eriomadused alles.
Ei suuda ka ükski inimene neid erinevusi
kaotada. See oleks loomuvastane
ja sellest oleks kahju, elu jääks siis liig
ühekülgseks, ühesuguseks ning halliks.
Seepärast ei saa olla juttu sellest, et
meie võiksime luua riigikorra, kus ei
oleks värve, kus meie ei läheks üheski
küsimuses lahku oma mõtete ja tegude
poolest.

Nagu looduses kõik värvid võivad
kokku sulada ja anda ühe mõjuva ja
kogu elu kandva valge kiire, nii peame
ka elus kõik üksikud lahkuminekul,
arusaamatused — kõik värvid kokku
viima üheks suureks kiireks, ja see kiir
peab meid edasi viima ja selle kiire sisse
võime sulatada kõik lahkuminekul.
See kiir, mis edasi viib meie noort riiki
ja rahvast, see armastus meie riigi vastu
ei ole ainult sõnades väljendatud,
vaid see on väljendatud ülesehitavas
töös meie riigi ja rahva kasuks. (Kest-
vaid kiiduavaldused.)

Meie ei suuda, kui sellest tervikust

ainsagi värvi lahti kisume, ülal hoida
ja paremale tulevikule kasvatada oma
rahvast teiste suurte ja vägevate riiki-
de ja rahvaste vahel. Ainult sellega,
kui meie kui üks tervik, üks rahvas ühi-
selt välja astume seal, kus tarvis, kui
värvid kokku sulatame üheks suureks
päikesekiireks, kus meil ei ole tarvis
salata oma lahkuminekulid väiksemates
küsimustes, ainult sellega suudame pü-
sida teiste riikide vahel ning võime rahu-
likult areneda, kui meie teame, et
meil on koht, kus suudame oma värvid
kokku sulatada üheks suureks võimsaks
jõuks.

Lugupeetud koosolijad! Nooremate
inimeste keskel on seatud küsimus, mis-
sugune peab olema meie rahva ja riigi
ideaal, mida peame püüdma saavutada?
Olen kuulnud arvamisi, et meie riigi
ideaal, meie rahva tahtmine ja riigi
kandejõud peaksid seisma selles, et
seaksime endile ülesanded, mis meid
viiksid kaugele, väljaspoole riigi piire,
mis oleksid sedavõrd suured ja kõrged,
et meie rahvas saaks värsket jõudu
soontesse ja tõuseks uuele elule ja kau-
getele väljavaadetele. Pean tähendama,
nagu alul ütlesin, et meie ei pea kart-
ma marulainet, aga meil ei ole ka min-
git mõtet oma jõududega suunata võit-
lust sinna, kus meid võiksid varitseda
suured hädaohud. **Meil on oma ideaal,
ja see on meie Eesti riik ja rahvas.**
Meie peame tegutsema, meie peame
kõik oma jõud selleks koondama, et pa-
remaid ja kaugemaid sihte üles seada
ja neid kätte saada oma kodumaal.
Meil seisavad ees ülesanded, kus oma
maad peame harima kui vabad koda-
nikud vabas riigis, kui maaharijad, kes
tahavad püsima jääda ja teiste rahvas-
tega sammu pidada. Peame endale üles-
andeks seadma, et meil ei oleks talle-
aluse täitki maad, kus inimene ei ole
oma kavatsusi teinud ja neid läbi vii-
nud. Meil ei tohi olla tallealuse täitki
maad, mida inimene ei ole oma taht-
mise järele määranud. Meil on laialt
harimata maad, siin on veel palju tööd
teha. Meie maa nõuab tahtevõimu, jul-
gust ja loomisoskust. Meie maa nõuab
inimesi, kes teda armastavad, ja inimesed,
kes teda harivad, peavad omama
suurt julgust ja tahtevõimu. Need on
rasked ülesanded, aga need on ka ilusad

ülesanded. Ei ole midagi ilusamat, kui vaba rahva tahtmise järele haritud maa.

Teie teate, et Goethe oma Faustis laskis oma kangelast kõikidest maailma rõõmudest osa saada, aga siiski ei tunnud Faust end õnneliku olevat, vaid alles siis, kui ta inimestega ühes oli maad harinud. Alles siis ta nägi, et ta ei ole tühjalt elanud, vaid et tema kaasabil on võimalikuks muutunud tühjal maal inimestel põlvest-põlve edasi elada. Seda ära tundes ütles Faust: nüüd võin ma rahulikult surra, ma olen õnnelik.

Seda rõõmu peate teie külvama, tõstma meie maaharimise rõõmu, julgust andma nendele, kes ei tea, kui ilus see on oma maad harida ja viima nad vastu paremale tulevikule oma rahva, oma maa ja oma riigi õnneks! (Elavad kiiduavaldused.)

Lõpetan sooviga, et kui teie nüüd maale laiali lähete, siis teadke ja ütlege, et meie seisame 23., 24. ja 25. veebruaril ülesande ees, mis meie rahva suhtes on erakorralise tähtsusega ja mis võib meie tulevikku nii või teisiti mõjutada ja suunata.

Üks välisriigi esindaja ütles mulle, et see on väga julge samm pöörduda niisuguses olukorras, nagu meil praegu, rahva poole. Mina vastasin, et see ei ole julge samm, vaid et **mina olen rahva poole pöördunud usaldusega ja et ka ise ootan usaldust rahva poolt.** (Kestvad kiiduavaldused.) Seda sammu ei ole meie astunud selles mõttes, et mingil viisil kindlustada ja katsuda kauem võimu juure jääda, vaid meie oleme selle sammu astunud teadmises, et ükskord peab aeg tulema, kus vaba rahva esindus kokku astub, kus vabariigi valitsusega koos vabalt kokku lepatakse töökavades jne. Ilma selleta meie riik ja rahvas enam edasi ei saa. Kui meie oleme kaks aastat võimu hooldanud, siis nüüd on kätte jõudnud aeg, millal rahva terve teadmine ja arusaamine on jõudnud äratundmisele, et niisugustel katsetamistel, kus mässudega ja verevalamistega taheti meil riigivõimu võtta, on nüüd lõpp! (Kestvad kiiduavaldused.)

Selles kindlas teadmises olen rahva poole pöörnud ja teie võite puhta südametunnistusega ja rahu ütelda kõigile,

et kui sellele sammule jaatavalt vastu tullakse, siis ei tulda sellega riigivanemale ja vabariigi valitsusele vastu, vaid Eesti rahvale ja riigile, et seega kinnitada nurgakivi meie riigi alusmüüri ja aidata ehitada uusi müüre, mis kaitsevad kõikide tormide ja rahutuste vastu. (Kestvad kiiduavaldused.)

Tuleme kõik kokku vaba rahva esindajatena ilma mingisuguse sunnita, ilma mingisuguse väevõimu avaldamiseta — see on minu tahtmine. Ja võib kindlasti ütelda, et see tahtmine saab teoks!“ (Tormilised kiiduavaldused ja elagu-hüüded; tõustakse püsti.)

Riigivanema kõne järele lauldakse ühiselt orkestri saatel hümmi.

Pärast riigivanema kõnet võtsid sõna järgmised organisatsioonide esindajad: 1) Põllutöökoja ja sellega koos töötavate organisats. ametnike esindaja põllutöökoja nõuandetalituse juhataja A. E c k b a u m, 2) metsandustegelaste esindaja Eesti Metsaühingute Liidu juhatuses dir. J. L u i k, 3) põllumajand. kutsekoolide esind. Põllutöökoolide õpet. Ühingu esimees P. K i t z b e r g, 4) kodumajanduskooli esind. Saku kodumajanduskooli juh. pr. A. K ä s p e r, 5) loomaarstide esindaja Eesti Loomaarstide Ühingu esimees dr. F. P e p p i k, 6) meierite esindaja Eesti Meierite Ühingu esimees J. K a i g a s, 7) karjakontrolli tegelaste esindaja Kontrollühingute Liidu sekr. A. R u d e r s t r ö m.

Peale organisatsioonide ja üksikute asutuste esindajate sõnavõtte

RIIGIVANEM K. PÄTS

oma lõppsõnas märkis veel järgmist:

„Lugupeetud põllumeeste-pere! Venelastel on rahvajutt, mis räägib sellest, kuidas üks põllumehe poeg kolmkümmend kolm aastat ei saanud käia. Ja kui ta siis kolmekümne kolme aasta järele oma jalad emakese-maa külge pani, siis tundis ta, et ta soontes veri hakkas liikuma ja ta põline põllumehe jõud tuli tagasi.

Meie, linnaelanikud, oleme umbes samasuguses seisukorras. Meie ei tunne enne täit jõudu ja julgust, kui oma jalad ei ole toetanud vastu emakest-maad. See maa on meie rahva toitja olnud, on meile jõudu annud aastasadu panna

vastu kõigile tormidele. Ja see maa oma elava jõuga annab võimalluse kõigist tuleviku-hädadest üle saada rahulikult ja täie julgusega.

Lugupeetud põllumajanduse ja metsanduse tegelased! Teie olete seda maa värsket õhku siia linna toonud, olete meile julgust annud, et meie maa elab kaasa meie lootustega, meie soovidega ja meie tuleviku-väljavaadetega. Nende südamlike sõnade eest, mis ma täna nii mitmete organisatsioonide esindajate poolt kuulnud olen, tänan südamest. Nad on mulle väga südame ligi läinud.

Mina, kui vana inimene, ei tööta millegi muu kui ainult oma kohuse täitmise pärast. Mul ei ole tuleviku kohta suuri, kõrgeleululisi väljavaateid ja tahtmisi, mis omased kõigile noortele inimestele. Ma olen oma elu paremad aastad juba mööda saatnud. Ja kui ma nüüd võin töötada ja kaasa aidata, siis sellepärast, et ma tunnen, et see minu kohus on, kohus kui inimesel, kes elu-aeg nende küsimustega tegemist on teinud ja kes nüüd ei tohi minna rahuliku elu elama, vaid kes peab käes hoidma veel kõrgel võitluse-lippu: **Ikka edasi!** (Tormilised kiiduavaldused ja elagu-hüüded; koosviibijad tõusevad püsti; riigivanem lahkub tormiliste kiiduavalduste ja elagu-hüüete saatel.)

Kokkuvõtteid põllutööministri N. Taltsi kõnest:

Minister oma kõne alul tervitas meie põllu- ja metsanduse aladel tegutsejate suurt peret kui „maa ajude trusti“, nimetades kokkutulekut ajalooliseks, kuna varemalt meie iseseisvuse ajal pole olnud sellelaadilisi ühiseid koosolekuid. Tervituse järele minister jatkas:

„Nagu kõigile teada, on valitsuse seniste korraldustega püütud üheväärliselt hinnata kõigi käesoleval kokkutulekul esindatud aladel tegelevate isikute ja asutuste tööd ja vaeva ja seda tahab ta ka edaspidi teha, kõrvaldades aja-jooksul tekkinud vahetegemised ja võimalikud alahindamised üksikute töötajate liikides nende tasudes, töötamise tingimustes ja tuleviku kindlustamises, et suure tööpere vahel valitseks üksmeel ega oleks põhjusi üksteise kadesdamiseks. Võrdse töö eest riigi ja rahva teenistuses peab saama võrdset tasu.

Võime kinnitada, et möödunud kahe aasta jooksul solidaarse ühistöö süvendamiseks kõikidel aladel on märgatavad edusamme tehtud ja vastastikust lugupidamist ja arusaamist kasvatatud, mis on oma poolt kaasa aidanud ka majandusliku olukorra tervenemisele.

Viimased kaks aastat valitsuse tööd on meile ajalooliseks õppetunniks, millest tulevad teha kindlad järeldused. Usume, et eeloleval rahvahääletusel need ka tehakse.

Põllumajanduse alal on valitsus seadnud omale sihiks eelduste loomise võimalikult suuremal rahvastiku arvul kultuurinimväärseks äraelamiseks maal.

Sest maa on meie rahva ja riigi tähtsamaks kandepinnaks. See maa peab jääma meie rahvale igaveseks. Samuti meie metsad ja kalapüügiveed, ka need on meie rahva rikkuseks, milline rikkus ei tohi kahaneda, vaid peab kasvama.“

Edasi tähendas minister:

Teine meie põhivara on mets. Olude sunnil meie pole varematal aastatel olnud küllalt kokkuhoidlikud oma metsade kasutamisega ja tarvitamisega.

Ühenduses maareformi teostamisega tuli hoonetega varustada 50—60 tuhat uut talumajapidamist.

Samuti nõudsid ka vanatalude hooned peale laastavaid sõja-aastaid parandamist ja ümberehitamist. Ka on meil iseseisvuse ajal tekkinud juure terved alevikud ja uued linnaosad. Samal ajal on mets ja metsatööstuse saadused etendanud tähtsat osa meie väliskaubanduses, moodustades keskmiselt kolmandiku kogu meie väljaveo väärtusest.

Nüüd, kus olukord enam-vähem normaalsesse piiridesse stabiliseeruma hakkab ja nõudmised metsamaterjalide järele üldiselt välja kujunenud, tuleb meil suuremat tähelepanu pühendada ka metsamajanduse olukorra kindlustamisele ja parandamisele.

On selge, et kõigepealt peame kooskõlastama metsa kasutamise metsa juurekasvuga, et ära hoida põhikapitali hävimist ja tulevikus võimalikke kriise nii põllupidajate kui ka tööstusettevõtete metsamaterjalidega varustamise alal.

Kuid oleksime halvad peremehed, kui piirduksime ainult põhikapitali alalhoiuga: oleme kohustatud astuma samme ka metsade juurekasvu ja produktsiooni võime suurendamiseks maade kuivatuses ning metsade hooldamise ja ravi- mise tööde abil nii riigi- kui talumetsades.

Ei saa nimetamata jätta, et meie siseturul käime ikka veel kaunis pillavalt ümber oma metsamaterjalidega. Nii ehitustegevuse kui ka kütte alal on siin võimalik tunduvalt kokku hoida ja metsasaadusi kas teiste ainetega ehk jälle seni kasutamata jäänud metsasaadustega asendada.

Samuti tahame ekspordi alal panna maksma põhimõtte, et metsasaadused läheksid välisturule senisest rohkem vääristatud ja ümbertöötatud kujul. Neil päevil on

riigi majandusnõukogu heaks kiitnud sulfaat-tselluloosivabriku ehitamise, et meie peenikest männi- ja kuusepuud, samuti ka peenikesi haavapuid ümbertöötatud kujul võimalik oleks välja vedada.

Metsamajanduse peamiseks ülesandeks on ja jääb: 1) rahuldada siseturu tarvidusi puumaterjalide alal, 2) varustada toormaterjaliga puutööstusi, eelistan- tades seejuures sääraseid, kes toodavad hinnalisemaid ja nõutavamaid tööstus- saadusi, sellega kaasa aidates väliskaubanduse edukusele ja aktiivsusele.“

Peatudes kodade küsimuse juures, ütles minister Talts:

„Metsaametnikud, kes on pea eranditult riigiteenistuses, tulevad kutselisele korraldamisele eri alustel.

Teine mõte, milleks täna kokku tulime, on meeletuletamiseks, et oleme ühtlasi ka teadlikud riigikodanikud. Kaheksas detsember näitas selgesti, milleks rahvavalitsusliku riigi vastased tahtsid ära kasutada maksvat põhiseadust.

Seepärast otsustas riigivanem pöör- duda rahva poole ettepanekuga paran- dada maksvat põhiseadust nii, et alles jääksid selle paremused, mis kindlusta- vad tulevasel valitsusel pideva tööta- mise, mille paremusi teile siin ette kandsin, kuid ühtlasi kõrvaldataks suur hädaoht, et tulevikus võiksid tekkida verised rahutused ja võim võib sattuda

meeste kätte, kes rahva tahtest ja hu- videst ei hooli. Küsimus on kas demo- kraatia — või ainuvalitsuse poolt.

Teie, kodanikkudena ja eriala-töö- meestena, saate aru, et ühegi ala huvi- des, milliseid teie oma töös esindate, ei ole mitte sisesõda ega ühemehe võimu- valitsus, kes rahva tahtest ei tarvitse hoolida. Rahu, kindla korra, kindlus- tunde ja rahva õiguste huvides on al- gatatud see aktsioon, millest teie olete kutsutud täie arusaamisega ja südame- tunnistuse järele osa võtma.

Rahulik ja asjalik töö, mida iga päev teeme, võib tühjaks tööks ja vaimu nä- rimiseks osutuda, kui meie ei suuda luua riiklikku korda, mis rahuliku elu arenemist võimaldaks, mis rahvale edu- kat tulevikku kindlustaks.

Teie ei ole ainult rattad ja osad suu- res riigimasinas, vaid teie moodustate maa ajude trusti, olles ühtlasi teadli- kud riigikodanikud, kes ei tohi üks- kõikseks ja külmaks jääda, kui aeg kut- sub kodanikku ülimate õiguste ja ko- hustuste teostamisele.

Meil seisab ees rahvahääletus ja rah- val — igal kodanikul tuleb seisukoht võtta.

Selle seisukoha võtmisel ei tule vaid sellega piirduda, et ilmutakse hääleta- ma ja saades aru küsimuse tähtsusest, antakse hääle oma parema arusaamise järele, vaid tuleb ka kui teadlikul ko- danikul oma naabritele ja kõigile, kel- lega kokku puudutakse, püüda selgita- da küsimuse ajaloolist tähtsust ja pas- siivsuse tagajärgi, tagajärgi, mis saa- tusliku ähvardusena peituvad meie praeguses põhiseaduses.

Nüüd olete teie kõik kutsutud osa võtma eelseisva rahvahääletuse puhul selgitustööde tegemisest ja ma olen kindel, et teie seda teete meie kallil riigi ja rahva eduka ja õnnerikka tulevi- ku nimel, tundes seda suurt kohustust, mis teil teadlikkude riigikodanikkude- na lasub.“

Kokkuvõtteid põllutöökoja direktor J. Hünersoni kõnest:

Oma huvitavas kõnes J. Hünerson ütles muuseas:

„Meil on 150.000 ha maad, mis vajab kividest puhastamist ja meil on 400.000

ha muud rohumaad, mis nõuab laastamist. See töö seisab kõik tegemata. Siin areneb meie rahval tulevik ja meie — põllumajanduse ja metsanduse tegelased — peame seda oma tööga aitama ette valmistada. Meie põllumajanduse, põllutöö alal tegutsejad, oleme eriti rõõmsad, et meie täna endi keskel võime näha ka metsanduse tegelasi. Mets on annud meie põllule juure 100.000 ha maad, mets on annud meile kütet ning annab seda edasi, mets annab meile igasugust ehitusmaterjali, eksportmaterjali jne., aga kas meie sellele ka mõtleme, et talud peavad metsale ka midagi vastutasuks andma?

Sellele on ka vaja mõelda, ja seda

mitte metsa ning armsate metsameeste pärast, kes meie keskel viibivad, vaid seepärast, et see asi seda nõuab, meie oma elu seda nõuab ja meie tulevik nõuab, sest meie ei tohi ajaloo kohtu ees seista süüdlastena. Kas meie ei ole ka oma talus ringi vaadanud, kus seal võiks kaasik kasvada, kus kuusik ja kus männik. Meil on kohti, kus kasteheingi ei kasva, küll aga mets (kiiduvaldused). Nüüd pöörame oma tähelepanu metsameeste poole, kutsume nemad nõu ja abi andma, ja kutsume põllumehed, et tulgu ja tehku sääraسته maadele aed ümber, aidaku metsamehed seemet panna ja metsa kasvatada, sest tuleb põlv, kellel seda vaja läheb.“

Metsaametkonna ülesanne eeloleval rahvahääletusel.

N. S.

Metsaametkonnale on minu teades paljudel juhtudel ette heidetud vapsimeelsust. Need on siiski praegu ainult arvamisid ja oletused, millel pole mingit alust. Terve hulk meie mõtlejaid, teadlikke kodanikke oli vabandussõjalaste pooldajad, mis oli tollal ka vajaline, et teha lõppu lehmakauplemise poliitikale. Paljudel seejuures polnud aga teada selle vastasliikumise sihid nende võimuhaaramise poliitika suhi kätte, mis meie rahvale on võõras ja sobimatu ning mis on isegi ohtlik riiklikule iseseisvusele. See selgus alles hiljem. Teiseks pidi kodanik tollal valima kahe halva vahel, sest paremat, kolmandat, polnud. Tänu meie praegustele riigijuhtidele on antud võimalus rahvale eeloleva hääletusega kaotada seda tollaegset halba. Seepärast on ka meie kui rahva kohus seda võimalust rõõmuga tervitada. Loodan, et metsaametnikud, lahtise mõistusega mõtlejad, saavad aru, mis meie riiklusele on vajaline ja seda hääletusel pooldamisega kinnitavad. Soovida jääb ainult, et see pooldamine tuleks suuremal hulgal, et ta tuleks suurim üleootuste, sest kaalul pole ainult sisepoliitiline küsimus, oma kodu korraldus, vaid sellest on sõltuv meie julgeolu väliste vaenlaste vastu, rohkem kui kunagi varem. Kindel on, et

käesolev põhiseaduse muutmine võetakse vastu suurema hääle arvuga kui eelmise, sest nagu eelpool tähendasin, oli eelmise kava hääletuse valik kahe halva vahel, miks siis ei peaks leidma praegune, kui parim kõigest seni esita tuist, suurimat pooldamist? Meie sisepoliitilised olukorrad on muutunud nii kiiresti, et paljud on jäänud maha ajast, sest teada on meie rahvale oman visadus teatud asjust kinni pidada. Soovida jääb, et ka need kodanikud kiiresti ümber orienteeruvad, ning ühineksid kogu meie rahvale ja riiklusele tähtsa positiivse üritusega. Halvem on aga nende kodanikega, kes juba meie riikluse algusest peale on jäänud passiivseteks. Karta võib, et nad jäävad selleks ka seekord. Siin peab olema iga metsaametniku kohuseks kõik võimalik selleks teha, et ka neid passiivsed kaasa tõmmata ja mahajäänuid olukorraga tutvustada.

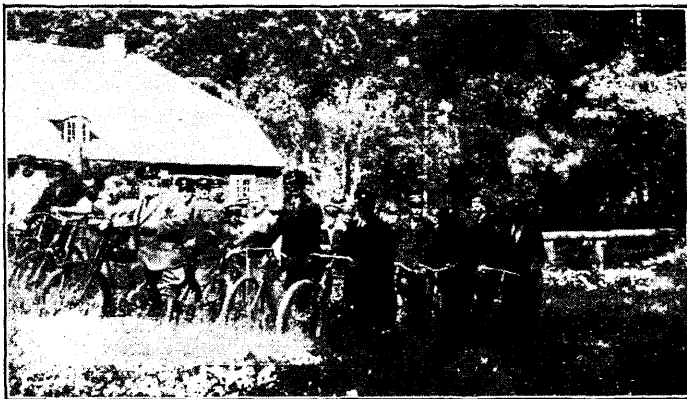
Pole kahtlust, et praegune põhiseaduse parandus hääletusel suure enamusega vastu võetakse. See pooll peab olema aga nii võimas ja nii tugev, et ta kohutaks ka meie välisvaenlasi, kes on rõõmutsema hakanud meie siselahkkehile üle. Nüüd on meil jälle võimalus näidata, et meie rahvas, kui on kaalul rahvusliku ühistunde, riikliku jõu

ning au küsimus, astub välja nagu üks mees, samuti nagu vabadussõjas, meie suurimas rahvuslikus ürituses, kus kogu maailm oli sunnitud meid imetlema. Loodan, et metsaametkond seekord teeb kõik, mis on tema jõu kohane.

Metsaülematele on tehtud ülesandeks korraldada eriväljaõpet, kui tarvilist meie riiklusele. Nüüd, kus selle õppe teostajatel kavad on koostatud ja õppe teostamisele asutud, oleks siiski kõigiti otstarbekohane ja vajaline veebruarikuu õppuste asemele paigutada lähenevate valimiste selgitus kui praegusel momendil tähtsaim ja oma-riiklusele kasulik toiming. Sellal avalaneb võimalus selgitada praeguse olukorra tähtsust, ning püüda sinnapoole,

et metsaametkond läheks hääletamisele 100%-liselt. Näitame, et meie ridades pole kõhklejaid ega passiivseid — vähe sellest, tõmbame endaga ühes ka võimaluse korral rohkem kaaskodanikke, ka nende asja selgitades. Meie sihiks olgu seejuures endiste voolude pooldajaid mitte mõnitada, vaid nende tagasitoomine ühistesse ridadesse, võitluseks koos meie üldrahvusriikliku ürituse kasuks.

Eeloleva hääletusega saagu kõik sisepoliitilised urgitsejad ja välised ahnitsejad täiesti lööduiks ja põrmu tallatuiks meie üksmeelse ja jõulise **poolt** otsuse all.

Õigeks ajaks igal pool kohal!

Valge lepp.

Alfr. Auksmann.

Kuigi me vaatame valgele leपाल kui metsaumbrohule, on ta meie metsa elus siiski suure tähtsusega. Eriliselt tähtis on ta küll talumajapidamises oma võrdlemisi suure ja kiire juurekasvuga, kuna ta juba paarikümne aastase raieringiga annab rohkesti kütteainet, ja seejuures pärast raiumist kattub koht kiiresti võsaga, ilma et tarvitseks lepa järelekasvu eest kanda erilist hoolt.

Peale kütteaine on lepal veel suur tähtsus metsakasvatustlikul alal. Meile kõigile peaks olema teada, et lepp on heaks abistajaks kuusekultuurides,

missugused kannatavad hiliste külmade all, kus ta osutub möödapääsmatuks, kui me tahame päästa kuuski külmarajoonist. Ka raiestikel, missugused on kattunud valge lepa võsaga, tärkab tema katte all kuusk ja kasvab lopsakalt, mis ilma temata suure rohukasvu tõttu ei pääseks nii kergesti elule. Pean siin tähendama, et ka teistel lehtpuliikidel on teatud omadused, millega võib saavutada sama mis lepaga, kuna aga valgel lepal on peale selle veel see hea omadus, et ta rikastab pinnast lämmastikuga, seega parandab seda ja

soetab huumust, mis omab suure tähtsuse lahjemail maadel. Võttes arvesse seda asjaolu, tuleks tõsiselt võtta kaalumisele, kas seda ei saaks kasutada ära otstarbekalt. Meil leidub metsades kohati kurnatuid männimaid, nagu vanu põlendikke, kust tuli juba korduvalt on käinud üle ja seega pinnase pealmise osa sedavõrd ära rikkunud, et metsa asutamine on seotud suurte raskuste ja kuludega ja kultuurid ei õnnestu. Siin mõtlen ma valgele lepale, mida tuleks sellaseil kurnatud maadel kasvatada eeluenduse näol, kus küsimuse alla võiks tulla tema istutamine, ja pärastpoole tuleks mänd vahele istutada. Teatavasti ei või siin loota suurt lepa kordaminekut selles mõttes, et ta annaks meile suurt saaki, kuid see pole oluline, sest tema ülesanne peab seisma selles, et esialgu katta pinnast, seda väetada, hoida ära oma varjamisega pinnase kuivamist, surmata kanarbik, kui seda leidub, ja lehtpuuna vähendab ta ka tulehädahoitu. Pärast mändide istutamist lepa vahele tuleks pöörduda tähelepanu sellele, et lepad ei hakkaks mändi varjama ja surmama. Võttes arvesse, et lepp peab siin esinema pinnase varjajana, oleks

ehk soovitav tal esialgu murda latv, et ta end rohkem laiutaks, ja küljeokste murdmine viia läbi ka seal, kus need muutuvad mändidele hädaohtlikuks. Niisugusel juhtumil peaksid mändid kannatama ka vähem suuremaid küljeoksi. Leppade väljaraiumist ma ei soovita; kui mändid oma kasvuga juba ületavad leppi, kaovad viimased nii-kui-nii loomulikult surses või hõredamatel kohtadel veel alusmetsana ajutiselt edasi elades.

Võttes arvesse lepa leplikkust maapinna suhtes, välja arvatud tuiskav liiv ja märjad sood, ja häid omadusi pinnase parandamise mõttes, oleks soovitav teha katseid. Leppi võiks istutamiseks leida metsast raestikest, karjamaadelt või hädakorral kasvatada taimed. Istutamise puhul oleks soovitav tüvi ära lõigata, et ilmuks rohkem võrseid, mis kataks kiirem pinnast. Juhul aga kui kusagil metskonna piirides peaks leiduma valge lepa ja mändi segu, oleks tänuväärt nähtus, kui meie kuukirja vergudel ilmuksid sellekohaste vaatluste tulemused, tähendades ära valge lepa mõju mändi kasvule.

Külmaseen (*Armillaria mellea* Vahl).

A. RAUKAS.

Juba aastaid on riigi metsamajapidamises nõudnud tähelepanu Kesk-Eesti kuusepuistuis laialt levinud ja suuri kahjusid tekitavad metsakahjurid kooreüraskite näol. Nende tõrjele on pöördud küll tõsist tähelepanu kõigis kahjustatud metskondades, kuid kõigist pingutusist hoolimata ei suudeta kahjustamist likvideerida. Nagu selgub alltoodust on kahjud küllalt suured, kuid nende vähendamiseks praeguste tõrjeviiside juures pole mingisuguseid väljavaateid.

Toimetades 1935. aastal riigi maade ja metsade valitsuse direktori korraldusel kahjureisse puutuvate küsimuste selgitamist kahjustatud metskondades, läks korda koguda andmeid ja teha tähelepanekuid, millest olen sunnitud tegema järelduse, et praegune tõrje po-

le mitte sihitud algkahjuri, vaid sellega kaasaskäivate sekundaarsete kahjustajate vastu.

Näib, et igal pool, kus kuuse suremine või selle hävitamine kooreüraskite poolt tuleb ette, on tegemist esmaajoones hädaohtliku seenhaigusega, mis sugune levib järjekindlalt. Alles sellele järgnevad sekundaarsete kahjureina kooreüraskid. Vastavalt sellele olukorrale tuleb korraldada ümber võitlusviise, võttes tarvitusele abinõusid haigete puistute kiiremaks likvideerimiseks, leida abinõusid haiguse lokaliseerimiseks ja käsitada metsauuenduse küsimust haigestunud metsamaadel. Olgu tähendatud, et kuigi seni selgunud andmete näjal võiks asuda käsitama ajutisi abinõusid seniste kahjude piiramiseks, ei saa kaugemaleulatuvais küsimusis, nagu

seda on kohase puulüügi, samuti uuendamisviiside valik ja käsitlemine haigestunud metsamaadel või haiguse lokaliseerimine, võtta seisukohti enne kui küsimus on teaduslikult ja katseliselt põhjalikult läbi töötatud. Vastasel juhul võivad käsitletud abinõud ja tehtud kulud osutuda asjatuiks ja uuendusega saavutatud noored puistud osutuda samal määral haiguse all kannatavaks nagu seda on praegusedki.

Kuigi riigi maade ja metsade valitsus on juba asunud otstarbekohasema kava väljatöötamisele, mille kohaselt kahjuri vastu tuleks võidelda, käsitelen küsimust „E. M.“ veergudel selleks, et asja kohta kutsuda välja mõtteavaldusi ja arvamisi, mis aitaksid seni käsitelamata küsimust selgitada ja mitmekülgemalt valgustada.

I. Kahjustamine ja selle ulatus.

Kahjustamine ise nagu seda seni on nähtud, seisab selles, et kuuse kooreüraskid *Ips typographus*, *Pityogenes chalcographus*, *Polygraphus polygraphus* ja teised asustavad massiliselt vanemaid ja keskealisi kuuski, neid kiiresti surmale viies. Asustamine sünnib niivõrd intensiivselt, et sagedasti on puu veel välimuselt haljas ja selle tõttu kahjustamine vähe märgatav, kui samal ajal on tüvel koor juba maha langemas, puidus pehastumine ja sinetumine alanud, ja puu väärtus langeb niivõrd kiiresti, et selleks ajaks, kui see jõutakse üles töötada ja realiseerida, ta vaevalt veel alaväärtusliku tarbepuuna, enamasti aga küttepuna, tuleb kasutamisele.

Teisest küljest on suuri ohvreid nõudnud ka võitlus üraskeitega. Massilise püünispuude langetamisega püütakse kinni küll määratud hulga üraskeid, kantakse kulusid püünispuude koorimisega kibedaimal põllumajanduslike tööde hooajal, kuid selle juures on tavaline ja paratamatu nähtus, et ajal, millal püünispuude koorimine on kõige vajalisem, et saada küllaldaselt määralt töölisi, mispärast koorimine osalt hilineb. Kuude viisi soojal ajal maas lamav materjal aga kaotab palju oma väärtusest.

Ainult väga suure püünispuude arvuga on seni suudetud kohati vähendada jalalseisvate puude asustamist, mitte

aga seda hoida ära. Materjalide väärtuse kaoga ollakse aga paratamatult seotud, olgu see siis jalalseisvate või langetatud puude juures. (Foto 3.)

Viimasel aastal on üraskeite poolt asustatud, jalal kuivanud ja püünispuudena langetatud puid inspeksioonipiirkonnas üles töötatud järgmiselt (eranditult kuusk):

Varangu	8515 tm.
Rava	7878 „
Huuksi	3500 „
Purdi	3200 „
Tapa	3577 „
Porkuni	7380 „
Triigi	3300 „
Rake	2800 „
Jõgeva	1020 „
Kokku	41.170 tm aastast

Siia hulka pole arvatud tuulemurruvõi muil põhjusil metskondades likvideeritavat surnud metsa, mispärast saadud hulk kujutab ainult seente ja putukate tekitatud kahju ulatust, peale normaalse surnud metsa kasutuse.

Rahalise kahju hinnang annab järgmise ligikaudse pildi:

41.170 tm. kuusemetsa väärtus, arvestades taksijärke, tarbe- ja küttepuid väljatuleku vahekorda ja ka seda, et mets tugevasti punamäda (<i>trametes radiciperda</i>) all kannatab, on taksihinna järgi ümarguselt vähemalt	125.000 kr.
Realiseerimisel on saadud umbes	73.000 kr.
Seega on aastase kahju suurus vähimalt	52.000 kr.

Põhjus seisab selles, et puidu tehnilise väärtuse kaost tingitult, enam-vähem tarbepuuiseloomuga mets läheb rõhuvas enamuses küttepuiduks. Nii on Porkunis kahjustatud metsast saadud tarbepuid 5%, küttepuid 95%. Seesugune hinnakaotus on olnud tingitud kohalikest likvideerimistingimustest ja kahjurite poolt hävitatud metsa tehnilisest väärtusest.

Suurema kohaliku nõudmisega metskonnas, Huuksis, on saadud 50% tarbe- ja 50% küttepuid. Üraskeite kahjustamise puudumisel võinuks vahekord olla veel enam tarbepuu kasuks.

Realiseerimiseks on tuinud taksihindu redutseerida, nii on kahjustatud mets Rava metskonnas likvideeritud umbes 37%, Varangus umbes 18% alla kasvava metsa taksihinna, Jõgeval — tarbepuu osas 40 ja Porkunis 25% alla normaalse taksihinna. Teisal on saadud mets likvideerida täie taksihinnaga, kohati koguni kohaliku müügihinnaga, s. o. taksihind + 10% (Purdi, Tapa), millega seal kahjud piirduvad ainult puidu minnekuga küttepuuks suuremal määral kui see ürasekite kahjustamiseta võinuks olla.

Jälgides olukorda, kuidas kahjustamise suurus viimaste aastate jooksul on muutunud, selgub, et Varangul on see viimaseil aastail vähenenud, Raval kõikunud — kord suurenenud, kord vähenenud, Huuksis, Purdis ja Rakkes püsinud enam-vähem ühel kõrgusel, Tapal kohati tõusnud, Triigis vähenenud, Porkunis suurenenud ja Jõgeval koguni väga hoogsasti suurenenud (Kuremäa metsandikus Laane vk. kv. 2 peal 1931/32. a. — 303 tm., 1932/33. a. — 421 tm., 1933/34. a. — 350 tm., 1934/35. a. — 800 tm. ja käesoleval aastal — 1000 tm.).

Kokku võttes ei saa mainida, et kahjustamine üldiselt väheneks. Pigem, arvestades asjaolu, et seni kahjustamata kohtades koguni uued ja hoogsasti laienevad kahjuritepesad on tekkinud ja tekkimas (Jõgeval!), võib karta halvemat.

Arvutatud ligikaudset iga-aastast kahju, Kr. 52.000, tuleb seega pidada kestvaks. Olgu nimetatud, et see kahjusumma on saadud kõige tagasihoidlikuma arvutuse

juures. On arvestatud, et suur osa kahjustatud metsast on alumises tüveosas mäda, millist nähtust kuusepuistuis tuleb sagedasti ette, kuid mis puistute massilist hävimist iseendast veel ei põhjusta. Kuna hävivad just parimad ja sirgekujulised puht-kuusepuistud, võib oletada, et kahju on tunduvalt suuremgi. Ka ei ole kalkulasioonis üldse arvestatud turuhindu, vaid ainult normaalset taksihinda.

Peale eeltoodu väljendub kahju veel muuski: enam kahjustatud metskondades ei saa praegu üldse tulla kõne alla plaanikindel puistute majandamine, kuna hävib nii küps kui ka keskealine mets väljaspool ettenähtud raiekohti; raiumisele määratud puistud muutuvad raieajaks harvikuiks, kuna iga-aastase normaalse toogi asemel saadakse peajaliselt ainult alaväärtuslikku surnud ja rikutud puitu; puistuisse tekkivad harvikud kannatavad tuuleheite all ja ettenägematult tekkivad augud ja lagendikud avavad ülejäänud puistud tuulele just sealt, kust seda kõige vähem võib soovida; kuna kahjustamine esineb kohati ka noortes kuusepuistutes ja kultuurideski, ei või üldse olla kindel järgneva metsapõlve paremas seisukorras; noorte ja keskealiste puistute harvendus- ja põimendusraiate teostamisel ei saa arvestada liituse püsivust ja aegjärgsete raiete teostamisel pidada kinni normaalsest raie- ja uuenuskäigust.

II. Kahjustamise iseloom lähemal vaatlusel.

Igal pool, kus on tegemist kooreüraskite kahjustamisega, on vaatlused võimaldanud väga iseloomustavaid ja reeglipäraselt korduvaid tähelepanekuid:

1. Kooreüraskite kahjustamine püsib teatud kindlates kohtades, kus see aasta-aastalt kordub. Nii on tekkinud suuremad või vähemad pesad ja la-

1. Tüübiline haigusepesa 90 a. vanuses kõrgeboniteedilises kuusepuistus, milline aast-aastalt laieneb. Varangu metskond Laasmiku vahik. kv. 184.

Foto A. Raukas.

gendikud (foto 1), kus kahjurid aast-aastalt ikka uuesti esinevad, asustades lennuhooaegadel uusi puid pesa või lagendiku servas.

2. Pesade laiendamine sünnib kontsentriiliste ringidena radiaalses sihis ümber esialgse alpesa.

3. Uute pesade tekkimine sünnib järgmiselt: välimusest terves puistus hävitavad kooreüraskid üksiku puu. Aasta või paar hiljem hävib juba mitu puud varem surnud puu lähimas naabruses, esijoones need, mis varem hävinud puuga juurtega kokku puutusid. Järgmisel lennuhooajal või ka teatud vaheaja järele on asustatud juba hulk puid, kuid ikka ainult selles piirkonnas, kuhu ulatuvad varem surnud puude juured (foto 2). Üksikuid puid võib siiski pikemaks ajaks jääda lagendikule püsima, milliseid üraskid ühel ajal teistega ei asusta (foto 3).

4. Uued üraskipesad tekivad väga kiiresti ja üksteise läheduses neis met-

2. Massiline puude suremine haigusepesa äärel. Haigestunud puud (valgete märkidega) on suvel asustatud üraskite poolt, kes puud lõplikult on surmanud (koor osalt maha langenud). Tapa metskond Koigi vahtkond kv. 59.

Foto A. Raukas.

3. Vana kuusepuistu hävimine. Maas lamavad püünispuudeks langetatud haiged puud. Jalal seisvad ositavad vaigujooksu juurtest, üksikud tüvest. Rava metskond Karja-Aru vahtkond kv. 142.

Foto A. Raukas.

saosades, kus intensiivselt karjatatakse või kus suvisel metsas liiklemisel vankritega juuri vigastatakse. Võib leida puistuid, eriti rohkesti talumaadel, kus pesad ja lagendikud niivõrd kiiresti laienevad, et mõne aastaga hävivad suuremad metsasalgad (foto 3).

5. Üraskite asustatud puudel ei leidu mitte kõigil tüvemäda, üraskite poolt vallutatakse nii tüvemädaga (trametes radiciperda) kui ka ilma selleta puid, kuid ikkagi ainult pesade piirkondades ja läheduses.

6. Varakevadel, sügisel ja talvel, mil lab puudub üraskite lend, leidub pesade servades kasvavatest puudest kolletama lõõnuid, ilma ei neil vähimaidki üraskite jälgi oleks leida (fotod 1, 2, 3). Ka pole neil tihti leida tüvemäda või esineb viimast vähesel määral või on tüvi seest koguni terve.

7. Eelmises punktis tähendatud aegadel ja kohtades leidub üksikuid puid, mis kätkeosas kas osaliselt või täiesti on kuivanud, võraosas aga veel on toored ja roheliste okstega, ilma et neil oleks leida üraskite jälgi või tüvemäda.

8. Samal ajal ja samades kohtades on leida rohkesti puid, millistel suuremal või vähemal määral tüvest vaiku välja nõrgub, ilma et neil leiduks üraskite tegevuse jälgi ja sellest hoolimata, kas neil tüvemäda (trametes radiciperda) esineb või mitte. Vaik tungib välja juhuslikest koorehaavadest ja lõhedest, kuivade okste kohtadelt, moodustades tüvel alul tumedaid lillavärvilisi laike, hiljem, vaigu tardudes valkjaid vaigu-

4. Vaigujooks tüve keskosast. Puu pole üras-
kitest asustatud. Heledad laigud — samblikud.
Heledad nired — tardunud vaik. Nooltega näi-
datud tumedad kohad — väljatungiva vedela
vaigu laigud. Rava metsakond Karja-Aru vaht-
kond kv. 153.

Foto A. Raukas.

voole, niresid ja tilku ja sinakashalle vaigulaike (foto 4). Koore all leidub ka vaigukogumikke, kust vaik ei ole pääs-
nud välja.

9. Kõigil neil puudel, mil esineb okas-
te kolletamine, mil osa juuri või kogu
kännuosa on kuivanud (veel toore lad-
vaga), mil on tekkinud tüvest vaigu-
jooks või mis ürasките poolt on asusta-
tud, ilma et nimetatud tunnuseid oleks

märgata, leidub juurtel (peenematel
või jämedamatel juurtel või kannukae-
lal mulla piirkonnas) tugev vaigujooks,
olenemata sellest, kas puul tüvemäda
esineb või mitte. Vaigujooks sünnib
kohtadest, kus juure korp on mustunud,
paksenenud ja krobelseks muutunud,
moodustades, piltlikult üteldes, mingisu-
guse vähjataolise korphaava, millest pi-
devalt vedelat vaiku välja nõrgub (foto
5, 6). Korphaavade juures leidub suu-
remaid või vähemaid vaigust läbiimbu-
nud mullakampu.

10. Punktides 7, 8 ja osalt 6 ja 9 kir-
jeldatud haigustunnustega puud asus-
tataikse ürasките poolt lähimal lennu-
perioodil.

11. Ürasکید ei asusta jallalseisvaid
puid, mil p. p. 6—9 kirjeldatud haigus-
tunnuseid ei ole leida, ka siis mitte, kui
puude tüved seest on rohkesti mädad.
Kuna kirjeldatud haigustunnustega
puid leidub kas ainult leienevate pesa-
de servades või uute haigusepesade
tekkimisel ka üksikult (ülekanutud näk-
kus), piirdub ürasките levik ainult ülal-
nimetatud pesadega või üksikute puu-
dega.

12. Haigusepesad ülalkirjeldatud tun-
nustega levivad nii vanas kui ka kesk-
ealises, harvem noores metsas, eriti
kiiresti ja tihedasti aga seal, kus puu-
del esineb rohkesti trаметes radiciper-
da't, kuid ka lahus viimasest. Mullas-
tiku koosseisu ja sügavuse, ilma kaarte,
tuulte ja valguse suuna mõju haiguse-
pesade laienemisele ei olnud vaatlustel
oluliselt märgatav. Haigusepesade laie-
nemine sünnib radiaalselt igas sihis.

(Järgneb.)

Dr. A. G. Blomqvist Soome metsanduse rajajana.

Soome suurima metsamehe dr. A. G.
Blomqvisti sündimisest möödus 29. jaa-
nuaril k. a. 100 aastat. Selles isikus
väljendub kogu Soome metsanduse alg-
sus ja see on ka eriliseks põhjuseks teda
meele tuletada laialdastes rahvahulka-
des peale metsameeste pere. Usun, et
ei ole liigne seda meest tuletada veidi
meele ka siinkohal, „Eesti Metsa“ veer-
gudel.

Soome metsanduse arengus, metsan-
duse ajaloos, on dr. A. G. Blomqvistil
eriline aukoht. Ta on olnud nelja aasta-
kümne kestes Soome metsanduse hin-
geks: metsameeste võimsaks, ennast
ohverdavaks ja innustajaks õpetajaks,
metsanduslike ja metsateaduslike teos-
te ja uurimuste koondajaks ja suuna-
andjaks metsapoliitikas.

Sooritanud üliõpilaseksami 1852. a.

Helsingi ülikoolis, sooritas ta seal maa-
mõõtja eksamid 1857. a. ja siirdus Tha-
randti metsakooli, kus tutvus lähe-
malt Saksa metsakorraldusega ja met-
samajandusega. Pärast kaheaastase
kursuse lõpetamist ta tuli tagasi kodu-
maale samal ajal asutatud esimese Soo-
me metsakooli Evo õpetajaks. 1876. a.
sai isama metsakooli juhatajaks, kus
püsis kuni 1903. aastani, mil lahkus va-
naduse tõttu. Suri aasta hiljem, 12.
mail 1904. a.

See on ajajärk Soome metsanduse aja-
loos, millal pandi alused korrapärasele
metsamajandusele ja mis on teinud tema
nime seal järvasti püsivaks.

Tehtud suure töö tunnustuseks valis
Helsingi ülikool ta 1897. a. oma audok-

toriks ja Suomen Metsänhoitoyhdistys,
mille asutajaks ja esimeheks ta oli
paarkümmend aastat, oma auliikmeks.

Lisaks eelpooltoodule avaldas ta uuri-
mistöid üksikute puuliikide (Mä, Ku,
Ks) monograafia, mitmesuguste puis-
tute kasvuolude jne. üle. Ta on olnud
ka suurimaks metsanduslike perioodi-
liste väljaannete väljaandmise algata-
jaks, milledest praegugi veel ilmub en-
disel kujul „Metsätaloudellinen Aika-
kauskirja“.

Peale kõige muu need 250 metsäile-
mat ja 150 metsatööjuhatajat (mets-
nikku, kes on saanud temalt oma hari-
duse, kannavad ka temalt päritud vai-
mu tulevastele põlvedele.

Aleksander Pals,
rer for.

Uus määrus metsakaitse alal.

B. T.

Põllutööministri poolt, kokkuleppel
siseministriga, anti 18. IX 1935. a. met-
saseaduse § 77 alusel metsapõle-
miste ja taime- ning looma-
riigist pärit olevate metsa-
kahjurite tekkimise ja levi-
mise ärahoidmise määrus
(R. T. 86 — 1935, art. 723).

Metsaametnike teenistusala puudu-
tab uus määrus kaht moodi, võttes ühelt
poolt metsaametnikke kui riigimaade
ja metsade kohapealseid valitsejaid,
teiselt poolt kui riigivõimu esindajaid,
kes teostavad määruse täitmise järele-
valvet eramaadel. Määrus puudutab aga
väga suurel määral ka eramaaomanikke,
pannes neile peale mõningaid uusi ko-
hustusi. Neil põhjusil ei ole vast liigne
tutvustada „E. Metsa“ veergudel asjast
huvitatuid uue määrusega ning metsa-
põlemiste ja metsakahjurite ärahoid-
mise alaga üldse — nii nagu kõnesolev
ala leiab käsitamist 1934. a. metsasea-
duses ja vastilmunud määruses.

Kehtiva metsaseaduse VI peatükk
(§§ 59—78) koosneb metsakaitse ees-
kirjadest. Metsakaitse eeskirjad sea-
duses taotelevad peamiselt metsa ter-
vishoidu, s. o. metsade kaitset orgaani-
lise looduse (putukate ja seente) ning
tule kahjustuste vastu. Mõned metsa-

seaduse VI peatükis esinevad normid
(§§ 74—76), mis ei taotele metsakaitset
vastkäsitatud kahjurite vastu, oleks ol-
nud otstarbekohasem paigutada seaduse
mõnesse teise peatükki; konstruktsioo-
nilt seadus oleks sellega võitnud.

Metsaseaduse peatükk VI-as (§§ 59
kuni 78) toodud metsakaitse normid eri-
nevad seaduse I osa alajaotuse A teis-
test „Metsahoiu ja metsakaitse eeskir-
jadest“ selle poolest, et 1) neile nor-
midele alluvad kõik metsad,
nende suuruselt hoolimata
(§ 78) ja 2) metsaks nende eeskirjade
mõttes ei tule lugeda mitte ainult neid
maa-alasid väljaspool linnu ja aleveid,
mis kinnisvarade hindamisel on hinna-
tud metsana või metsamaana, või mis
põllutööministri poolt on määratud met-
sakasvatamiseks või kaitsemetsaks, na-
gu see on eelduseks metsahoiu määruste
rakendamisel (M. S. § 1), vaid need
eeskirjad käsitlevad kõiki
maa-alasid, kus võib esine-
da metsapõlemisi või met-
sakahjulikke putukaid ja
seeni. Eelöeldust tuleb järeldada,
et metsakaitse eeskirjades
„mets“ omab palju laialda-
sema mõiste kui metsahoiu
eeskirjades. Selle eeldusega ei

olekski mõeldav võitlus orgaanilisest loodusest metsakahjustajate ja tule vastu, sest nii üks kui ka teine võiksid levida väljaspool katastrimetsa väga suu- el aladel, tekitada seal tõsiseid kahjusid ning levida siis ka katastri- metsadesse, ilma et järelevalve-asutusil oleks võimalik õigel ajal asuda kahju- rite tõrjele. Sellele eeldusele on rajatud ka 18. IX 1935. a. määrus, mille § 1 kohaselt „Metsapõlemisteks loetakse põ- lemisi nii metsamaadel kui ka muudel maadel, kus põlemine taimestiku, selle jäänuste või maapinna kaudu võib edasi kanduda ja levida. Niisugused maad on käesolevas määruses liigitatud metsa- põlemisohhtlikkudeks“ ja §§ 9—11 käsi- tavad säärase p u t u k a t e j a s e e n- te, mis oma elutegevusega võivad met- sapuid või nende taimi vigastada, sur- mata või puude tehnilist väärtust rik- kuda, t õ r j e t niihästi riigimetsades ja -maadel kui ka omavalitsusile ja era- omanikele kuuluvail maadel k o g u v a l- d u s ü k s u s e p i i r i d e s.

Metsapõlemised.

Metsaseaduse § 61 p. 1 eeskirjadega keeldakse tuletegemine metsas ja met- saga ühenduses olevail mail, kui ei võe- ta tarvitusele ettevaatus- ja kaitseabi- nõusid. Need ettevaatus- ja kaitseabi- nõud on toodud 18. IX 1935. a. määru- ses, ja nimelt:

Metsapõlemiste ärahoidmiseks tuleb tuletegemisel ja tule tarvitamisel met- sapõlemisohhtlikel maadel pidada silmas ja täita järgmisi eeskirju (Määruse § 2):

- 1) tuletegemine on lubatud ainult maa omaniku, selle voli- niku, maa kasutaja, valitseja või valve eest vastutava isiku loaga;
- 2) tuld ei või jätta järelevalveta; tule juures peab viibima sel määral isikuid, et need tule levimisohu korral selle su- daksid viibimata kustutada;
- 3) tuletegemine on keelatud ajal ja kohtades, kus tule le- vimise tõkestamine või tule kustutamine on raske, nagu tuletegemine puude õõnustesse, seisvate või lamavate puude alla jne.;
- 4) tuletegemine võib toimuda ainult täisealiste poolt või nende juuresolekul või vastutusel;
- 5) tulega töötamist lõpetades või tule juurest lahkudes tuleb tuli täielikult kustutada (v. ka M. S. § 61 p. 2). Igal juhul tuleb hooliga valvata, et tuli ei satuks põlemisohhtliku pinnakattesse või pinda. Samu nõudeid peab täitma ka suitse- tamisel.“

Tuletegemisel eriti põlemisohhtlikul ajal või kohal peab lisaks § 2 eeskirja- dele täitma veel järgmisi nõudeid (§ 3):

- 1) maapind tuleb puhastada tuldvõtvast risust ja pinna- kattest vähemalt 2 m. laiuselt ümber tuleaseme;

- 2) tulease ei või olla üle 2 m läbimõõdus; ja
- 3) tule levimise ärahoidmiseks peab koha peal valmis hoi- tama tulekustutamiseks vajalikke tööriistu ja abinõusid.“

Kuival ajal, kui maapind ei ole kaet- tud lumega, on tuletegemine keeldud (§ 4):

- 1) raieostikudel, okaspuumetsades, kõrgrabadel (turba- soodel), kanaribikunõmmedel ja teistes metsapõlemisohhtlikkudes kohtades, kus tule levimist §§ 2 ja 3 nimetatud abinõudega ilmselt ära hoida ei suudeta — aasta läbi;
- 2) noores, kuni 30 a. vanuses lehtpuumetsas — 15. aprill- list kuni 15. juunini;
- 3) tugeva tuulega metsapõlemisohhtlikkudes kohtades.“

Tuleb eriti pidada silmas, et § 4 p. 1 kohaselt on aasta läbi kuival ajal, kui maapind ei ole kaetud lumega, keeldud raiejäänuste ja risu põletamine raismi- kel — toiming, mis senini õige paljudes kohtades võeti ette nimelt kevadel, ap- rilli lõpul, enne raiekohtade vastuvõt- mist metsaametnike poolt, ja mis tule kiire levimise tõttu kuiva kulu ja ka- narbiku ning põdrasambla kaudu on ol- nud põhjuseks õige paljudele metsa- põlemistele.

„Raiekohad (§ 5), kui nad asuvad metsapõlemisohhtliku- del maadel, peab iga aasta hiljemalt 15. maiks okaspuujää- nustest (okkest, latvadest, koorest) puhastama või viimased sel viisil kokku panema, et nad võimaliku metsapõlemise kor- ral tule levimist ei soodustaks ja kustutamistõid ei takistaks.“

Eelolev eeskiri nõuab nimelt o k a s - p u u jäänuste äraviimist raismikult või kokkupanemist; on lubatud ka nende jäänuste põletamine ajal, millal maa- pind on kaetud lumega.

§ 6: „Kütiseteemine, kuluheina või võsa põletamine, ülesjuuritud maa-alade või raieostikude ülepõletamine ja muud selletaolised põletamised, kui kütiseteemine sünnib lähemal kui ¼ km ja tuleteemine maa-alade ülepõletamiseks lähemal kui ½ km kaugusel metsapõlemisohhtlikkudest maadest, on luba- tud järgmistel tingimustel (v. ka M. S. § 62):

- 1) tööde korraldaja on kohustatud hiljemalt 24 tundi enne töö algust sellest ette teatama Metsaseaduse § 62 ettenähtud valveametnikkudele (politseile või metsavalveametnikule) ja põlemisohhtlikkude maade omanikule, valitsejale või valve eest vastutavale isikule;
- 2) põletatav koht või maa-ala tuleb ümbritseda 8 m laiuse kaitseribaga, millest 4 m laiuselt tulepoolselt äärelt on kõr- valdatud oksad, kuluhein ja muu tuldvõttev risu, ning 4 m laiuselt välispuolselt äärelt on maapind ümber pööratud, kün- tud või kaevatud;
- 3) põletamise juures peab viibima sel määral täisealisi tulekustutusabinõudega varustatud isikuid, et nad levimisohu korral tule suudaksid viibimata kustutada;
- 4) tugeva tuulega on põletamine keelatud, kui tuule suund on metsapõlemisohhtliku maa-ala sihis;
- 5) tuleteemine kohalt ei või lahkuda enne tule lõpliku kustutamist.
- 6) Metsaseaduse § 65 ettenähtud järelvalveametnikkude (metsaametnikud-teenijad ja politsei) nõudmisel on põletamise korraldaja kohustatud peale tule kustutamist kohale jätma tulevahid.“

Eeltoodud § 6 eeskirjade alusel pea- vad muuseas ka raudtee-aladel keva- diste kulupõletamiste puhul tööde kor- raldajad, kui raudteeliinid läbistavad metsapõlemisohhtlikke alasid, 24 tundi enne tööde algust sellest ette teatama M. S. § 62 ettenähtud valveametnikele ja võtma tarvitusele teised ettenähtud ettevaatusabinõud.

§ 7: „Tulega töötavad käitised, nagu saeveskid, söepõletamise ahjud, destillatsioonitööstused jne., töötades metsapõlemisohklikele maadel või neile lähemal kui 1/2 km, peavad olema varustatud seadistega, mis teevad võimalikuks sädemete levimise. Nende käitiste omanikud või vastutavad juhatajad on kohustatud täitma kõiki maaomaniku, valitseja või valve eest vastutava ametniku poolt teatavaks tehtud nõudmisi tulehädahoju vältimiseks ja tarvitusele võtma sellekohaseid täiendusi sisseeadetes.“

§ 8: „Metsapõlemisohklike maa-alasid läbistavatel teedel liikuvad masinad, mis võivad levitada sädemeid, peavad olema varustatud seadistega, mis kõrvaldavad sädemete levimise võimaluse.“

Metsaseaduse § 63 eeskirjadel peavad raudteevedurid olema metsavahelistel teedel varustatud sädemetekustutajate või kaitsjatega.

Süüdlast selles, et ta jättis täitmata seaduse või sundmääruse eeskirjad ettevaatusabinõude kohta tulikahju vastu või tulega või kergesti süttiva ainega ümberkäimisel, karistatakse Kr. S. § 235 p 1 põhjal arestiga mitte üle kahe nädala või rahaträhviga mitte üle viiekümne krooni.

Metsa või soo põlemisest on selle avastaja kohustatud teatama lähemale politsei-, metsa- või omavalitsuse ametnikule, kes on kohustatud viivitamata astuma tarvitisi samme tule kustutamiseks (M. S. § 64).

Isikut, kes seadusega või sundmäärusega on kohustatud teatama tekkinud tulikahjust (M. S. § 64 eeskirjadel iga metsapõlemise avastaja) ja süüdlane selles, et ta seda kohust ei täitnud õigel ajal, karistatakse Kr. S. § 238 põhjal rahaträhviga mitte üle kahekümne viie krooni.

M. S. § 65 põhjal metsapõlemiste ärahoidmiseks maksma pandud ettevaatusnõuete rakendamise otsene järelevalve on kohapealsete metsaametnike-teenijate ja politsei ülesandeks. Metsapõlemiste kustutamise tehniline külg, põlemiste asjus juurdluste toimetamise kord jne. leidub M. S. §§ 66 j. j.

Metsakahjurid.

Metsakahjurite vastu võitlemist käsitleb lühidalt metsaseaduse § 59, mille kohaselt metsaomanikud peavad olla metsades hoolitsemata, et iga aasta hiljemalt 15. maiks kooritaks toored okaspuukännud ja suveks metsapiirkonda või laduplatsile jääv ümarik okaspuumaterjal ja et võetaks õigel ajal tarvitusele vastavad kaitseabinõud metsale hädaohtlike putukate ja seenhaiguste

levimise ärahoidmiseks. Seaduse § 77 jätab looma- ja taimeriigist metsakahjurite tekkimise ärahoidmise üksikasjad põllutöoministri vastava määruse lahendada.

Eelpool oli juba üteldud, milliseid putukaid ja seeni määrus loeb metsakahjureiks. Metsakahjurite valve- ja tõrjekord on leib maaomandi iseloomust ja nimelt:

§ 10: „Riigimetsades ja metsaülemate valitseda olevatel väljarendimata riigimaadel teostatakse valvet metsakahjurite üle ja tarvitatakse abinõusid nende tõrjeks maksvate juhtnõu-ride ja antud korralduste kohaselt, pidades silmas käesoleva määruse nõudeid.

Riigimetsaülemate valitseda olevatel väljarenditud maakoh- tadel kannavad käesoleva määruse §§ 11 ja 12 nimetatud kohustusi maakasutajad, kusjuures § 11 tähendatud raiumised peavad toimuma riigirenditalude metsakasutamiseks ette nähtud piirides.

Omavalitsusasutistele ja eraomanikkudele kuuluvatel või nende kasutada olevatel maadel kannavad kohustusi metsa- kahjurite järelevalve ja tõrje alal käesoleva määruse §§ 11–13 kohaselt maade omanikud või kasutajad vastavalt sellele, kel- lel neist lasub kohustus muude maaga seotud kohustuste täit- miseks.“

Määrus ei käsita üksikasjaliselt met- sakahjurite tõrje korda riigimetsades, jättes selle küsimuse vastavate sisekor- ras antavate juhtnõu-ride ja korralduste lahendada — olles neile korraldusile vaid üldjuhiseks. Küll on aga määru- ses fikseeritud väljarenditud riigimaade kasutajate, omavalitsusasutuste ja era- maade omanike ja kasutajate kohustu- sed sel alal; viimased on nimelt kohu- statud (§ 11):

„kogu valdusüksuse piirides teostama kasvavate puude suhtes valvet metsakahjurite üle ja tarvitama abinõusid nende tõrjeks järgmiste nõuete kohaselt:

1) Iga aasta hiljemalt 15. maiks peab üles töötatama tuleheidetud ja -murtud puud ja jalalseisvad vigastatud puud, kui nad on metsakahjurite levitajateks, neil leidub suuremal määral kooremardikate tegevuse tunnuseid, esineb märgata- valt tugev vaigujooks või sünnib erakordselt rohke okaste värvimuudatus ja mahalangemine. Kahtluse korral tuleb kut- suda asjatundja. See nõue ei ole makses ilupuude, muinsus- või looduskaitse all olevate või muu eritähisusega üksikute puude kohta.

2) Toored ümmargused okaspuumaterjalid, langetatud okas- puud ja nende osad tulevad ära koorida iga aasta 15. maiks. Erandina on lubatud jätta koorimata ümmargused okaspuu- materjalid kui need asuvad väljaspool metsapiire olevatel la- platsidel.

3) Okaspuu kännud üle 10 sm läbimõõdus ja nende maast väljaulatuvad juured tulevad ära koorida hiljemalt 15. maiks igal aastal.

4) Suvise metsalõikuse korral 15. maist kuni 1. septembrini tulevad metsalõikuse juures ära koorida kõik okaspuu kännud üle 10 sm läbimõõdus, nende maast välja ulatuvad juured, ümmargused okaspuumaterjalid ja langetatavad okaspuud või nende osad, kui need kohe välja ei veeta.

5) Kooremardikate tõrjeks tarvitatavad püüdispuud tule- vad ära koorida niisugusel ajal ja viisil, et mardikate välja- lendamise võimalus oleks kõrvaldatud.

6) Igasuguste metsakahjurite suuremaarvulise ilmumise tun- nusest, nagu lehtede ja okaste läbisõõmised, rõõvikute võr- kude ilmumisest, lehtede ja okaste massilisest värvimuudatu- sest, mardikate, liblikate või nende rõõvikute massilisest ilmu- misest, samuti normaalseis kasvutingimusi kasvavate metsapuude hulgalisest kuivamisest tuleb viivitamata teatada lähemale riigi- metsaülemale.

7) Metsakahjurite tõrjeks tuleb tarvitusele võtta olukorrale vastavaid tõrjeabinõusid käesoleva määruse § 12 kohaselt ja täita riigimetsaülemale, metsaohukomitee või riigimaade ja met- sade valitsuse vastavaid korraldusi.“

§ 12: „Tõrjeabinõud, mis seisavad puude ja põõsaste raiumises, kändude, juurte ja materjalide koorimises, materjalide tähtjalises väljaveos ja ümbertõtamises, kändude ja juurte juurimises, puukoorte ja okste põletamises, püünispuude langetamises, koorimises ja ärakoristamises, kaitsekraavide kaevamises, mardikate ja röövikute kokkukorjamises, pinnakatte kokkuriisumises, põletamises või äravedamises, on maomanik või kasutaja kohustatud tarvitusele võtma ja teostama omal kulul nendeks tähtaegadeks, mis kindlaks on määratud käesoleva määrusega või antud käesoleva määruse § 11 p. 7 nimetatud asutiste ja ametnike korraldustega.“

Kui sealjuures elloeteldud tõrjeabinõude tarvituselevõtmine nõuab kulusid enam kui Kr. 5.— hektaari kohta aastas, siis § 13 lubab erametsaomanikule või kasutajale anda toetust metsamajanduse kapitalist; sel juhul tööde kava tuleb esitada kinnitamiseks riigimaade ja -metsade valitsusele. Riigi- ja omavalitsuseasutused teostavad tõrjet eelarvelise krediidi arvel.

Määruse § 14 määrab metsateenijate ülesanded:

„Riigi- ja omavalitsuse metsateenijad on kohustatud silmas pidama metsakahjurite ilmumise tunnuseid ja valvama käesoleva määruse täitmise järgi oma teenistuspiirkondades ja nende läheduses asuvatel eramaadel, nõudma maomanikudelt või kasutajalt käesolevas määruses ette nähtud kaitse- ja tõrjeabinõude tarvitusele võtmist ja valvama nende teostamise otsarbekuse järgi ning tarvituse korral kahjurite tõrjet algatama M. S. § 60 ette nähtud korras.“

§ 15: „Kui maomanik või -kasutaja ei tarvita käesoleva määrusega nõutud kaitse- ja tõrjeabinõusid või on tõrjet teostanud puudulikult, võib tööd teostada omaniku või kasutaja kulul metsahoiukomitee Metsaseaduse § 60 alusel ja korras.“

Järelevalve määruse täitmise järgi pannakse § 16-ga riigimaade ja metsade valitsusele, omavalitsusile ja politseile.

Metsaseaduse § 60 järgi, juhul, kui metsaomanik ei ole eelolevas määruses nõutavaid kaitseabinõusid tarvitusele võtnud ning tema hooletuse tagajärjel võivad saada kahju teised isikud või asutused, on metsahoiukomiteel õigus teostada tarvilisi töid metsamajanduse kapitali arvel ning kulud nõutakse metsaomanikult sisse administratiivkorras ja kantakse metsamajanduse kapitali arvele.

Vaatleme lõpuks, millised karistused ähvardavad metsaseaduse metsakaitseeskirjade ja 18. IX 1935. a. määruse nõuete mittetäitjaid.

Kr. S. § 241 järgi „Süüdlast selles, et ta ei täitnud seadusega või sundmäärusega pealepandud kohust aegsasti teatada ... putukate ... ilmumisest, kes kahjulikud ... puu istandustele, karistatakse: arestiga mitte üle kuu või rahatrahviga mitte üle saja krooni.“

Kr. S. § 242: „Süüdlast selles, et ta ei täitnud seadusega või sundmäärusega pealepandud kohust aegsasti teatada nakkustõbedest ... puu istandustes, karistatakse: rahatrahviga mitte üle saja krooni.“

Kr. S. § 243: „Süüdlast selles, et ta ei täitnud seaduse või sundmääruse eeskirju ettevaatusabinõude kohta: 1) ...

okas- või lehtpuude nakkustõbede vastu; 2) insektide levimise vastu, mis kahjulikud ... metsandusele, karistatakse: arestiga mitte üle kahe kuu või rahatrahviga mitte üle kahesaja krooni“; sama karistuse alla langeb Kr. S. § 609 põhjal „Riigi- või omavalitsusteenija, kes süüdlane selles, et ta ei täitnud temale pandud kohust valvata seaduse või sundmääruse eeskirjade täitmise järele, mis olid antud ettevaatusabinõude kohta: 1) ... okas- või lehtpuude nakkustõbede vastu; 2) insektide levimise vastu, mis kahjulikud ... metsandusele.“

18. septembri 1935. a. määrus töötab olla metsameestele tõhusaks relvaks võitluses metsatule ja metsakahjurite vastu; seni olid metsamehel kahjurite tõrjeks käed vabad küll riigimetsas, kuid eramaadel võisid vabalt tekkida ja takistamatult paisuda metsakahjurite kolded, infitseerides ka naabruses asetsevaid riigimetsi. Kui teinekord püüti eramaadel astuda vahele, nõuti kändude ja oksamaterjaali koorimist jne., siis võeti seda vastava metsaametniku isikliku jonniamisena. Sel korralagedusel on nüüd lõpp. Metsamehe seisukohast oleks tundunud tarvilisena, et ka väljaspool metsapiire asetsevail laoplatssidel ümargused okaspuumaterjaalid tuleb koorida 15. maiks, või et sääraseid materjaale lubataks koondada laoplatssidele vaid juba koorituna; nähtavasti vastav erand võeti määrusesse (§ 11 p. 2) metsakaubanduspoliitilisel kaalutusil.

Vahepeal, 9. oktoobril 1935. a., anti riigivanema poolt dekreedina taimekaitse seadus (R. T. 88 — 1935, art. 734). Selle seaduse põhjal kuuluvad taimekaitse alla kõik vabariigi piirides asetsevail aia-, põllu-, heina- ja karjamaail kasvavad taimed, metsad, maa- ja metsatulunduslikud saadused ning nende hoiukohad, kusjuures taimede kahjustajaiks seaduse mõttes loetakse kõik taimekahjurid, s. o. mitmesugused loomariigi esindajad (putukad, linnud ja loomad), taimehaigused orgaanilise, anorgaanilise ja tundmata päritoluga ja kahjulikud taimed, mis otsest või kaudselt takistavad kasulike taimede kasvu, hävitavad maa- ja metsatulundussaadusi või vähendavad nende väärtust (seaduse §§ 1 ja 2).

Seaduse elluviimiseks on põllutöministril õigus anda määrusi. Need määrused nende ridade kirjutamise ajal ei olnud veel kuulutatud välja. Kuna kõik olulisemad metsakaitset taotelevad normid on juba pandud maksma 18. IX

1935. a. määrusega, siis esialgu, vastava määruse ilmumiseni, ei ole teada, kui võrd ja milliste kahjurite suhtes taimkaitse seadust on kavatsus käsitada metsamajanduses.

Muuseas olgu tähendatud, et 9. X 1935. a. seaduse maksmahakkamisega kaotas maksvuse (§ 12) türnpuude ja kukerpuude hävitamise seadus (R. T. 91 — 1932).

Metsloomade mõistusest.

E. Šabak.

Iga orgaanilise elu ergutajaks on nälg ja armastus, kõige laiemas ulatuses. See tähendab, et iga elusolendi struktuur, mõtte- ja teoviis on sihitud oma isiku alalhoidmisele ja oma soo edasiandmisele, kuigi need eesmärgid mõnel juhul on varjatud ja nende selgitamine nõuab juba põhjalikumat analüüsi. Nõnda on see looduse kuninga, s. o. inimese, juures; sedasama leiame loomariigi esindajate iseloomus, ja isegi taimeriigis on see põhiseadus maksev. Säärane süstemaatiline paralleelsus ei luba inimese tõstmist erilisele positsioonile ega ta eraldamist üldisest elavast loodusest, määrates ainult inimesele mõistuse, hinge, vaimu ja tarkuse, loomadele aga kõigiset n. n. „instinkti“ ja taimedele alles kohanemisvõime.

Kõneaine piiramiseks jätame kõrvale eluavalduse pika rea alama astme, kuigi igal kevadel meid rõõmustab kõige rohkem nimelt taimeriigi ärkamine talveunest, ta otstarbekohane ettevalmistus toitumiseks ja imelik ehtimine eelseisvaks pulmaaks. Samuti ei nõua meilt seletusi inimese enese eluvõtteid oma nälja kustutamise ja armastuse avaldamise juures, mille kohta on juba kõik öeldud, mis üldse mahub meie peajju. Küll aga väärivad veel uurimist loomariigi esindajate elukombed, mis tõendavad neis mitte ainult „instinkti“, vaid ka sama mõistuse olemasolu, mis on inimeseski, — kuigi võrdlemisi madalal astmel. Sellega me täiendame oma arusaamist meid ümbritsevast loodusest, lähendame enesele oma lähimaid, noorimaid eluvendi, ja sellega laiendame oma seltskonnapiire. Et aga inimkonna hälliks on mets, siis pöörame oma tähelepanu kõigepealt metsloomade elukombeile, otsides ja leides neis sarnasust meie omadega.

Metsloomadeks tuleb arvata kõiki, kes metsa piirides elavad või põlvnevad metsas sündinud esivanemaist.

Ka siin ilmneb, et kõrgema astme loomade iseloom seisab meile lähemal kui alama astme loomade oma.

Kahjuks ei ela meie metsades esimestest kõige „targemad“, nagu ahvid, tiigrid, lõvid. Kuid nende ja samuti kõikide teiste loomade kohta leiame väga huvitavaid andmeid tüsedas saksa-keelses raamatus: A. E. Brehm: „Tierleben“. See loomariigi „piibel“ (10 köites keskm. à 700 lhk.) on ilmunud juba kolmes väljaandes (1891) ja on olemas ka Tartu ülikooli raamatukogus. Pealeselle toob perioodiliselt loomade elulugude kirjeldusi saksa-keelne kuukiri „Kosmos“ — Franksche Verlagshandlung, Stuttgart. Väga toredad on ka Tompson-Sethon'i jutud loomade elust; samuti E. A. Rossmässler'i ja A. Brehm'i „Die Tiere des Waldes“. Et Brehm'i kirjastiil on väga veniv ja paljusónaline, siis on kõik edaspidised andmed (samuti ka teiste autorite omad) kompaktsemalt kokku pressitud, et trükkiruumi kokkuhoidmisega lugejaile anda võimalikult palju väljavõtteid meid huvitava aine kohta.

Kõigepealt, nagu sissejuhatuseks, toome siin mõned loodusteadlaste arvamis- ja definitsioonid instinkti ja mõistuse kohta.

Dr. F. H e m p e l m a n n, zooloogiaprof. Leipzigi ülikooli juures, oma raamatus „Tierpsychologie vom Standpunkt der Biologie“, 1926, arwab, et loomade psühholoogia kohta võime otsustada ainult analoogiate järgi, võrreldes inimeste omadustega; sellega võime aga väga kergesti sattuda antropomorfismi (inimlikkusse). Sellekohased uurimused laboratooriumides on sihitud peajasjaliselt sellele, et selgitada,

kuivõrd loomad on varustatud tundeor-
gaanidega, kuidas nad liiguvad, end toi-
davad ja kaitsevad. Et loomad, alates
amööbidest ja bakteriaalist kuni kõrge-
mate loomariigi esindajateni, vastavalt
kehaehitusele talitavad väga otstarbe-
kohaselt, seda katsutakse seletada me-
haaniliste „refleksidega“, instinktidega,
mitte aga mõistusega. „Instinkti“ all
tuleb mõista mitte õpitud, vaid vane-
mailt päritud oskust.

Ziegler samuti ka Reuter
(1913) jaotavad loomade „instinkti“
järgmiselt: „On olemas toitmise-,
kaitsemise-, puhtuse-, paarimise-, mune-
mise-, haudumise-, seltskondlik- ja rän-
damiseinstinkt.“

Ziegler: Instinktiivsest tege-
vusest erineb mõistuse tegevus sellega,
et ta on omandatud mitte pärvuse
tõttu, vaid individuaalses elus, s. o.
põhjeneb õppimisel. Mõnel juhul on
aga looma instinktiivne tegevus nii ime-
likult otstarbekohane, et see juba sarn-
leb mõistuse tegevusega. Loogilised
katsed tõendavad aga, millega on tege-
mist. Näiteks on teada, et sipelgad
hoolitsevad lehetäide eest, kelle magu-
sat mahla nad imevad; seda hoolitse-
mist täidavad aga korralikult ka päris
noored, vastsündinud sipelgad, kel veel
pole olnud juhust seda kunsti oma va-
nemailt kaaslasiilt ära õppida. Järe-
likult on siin tegemist instinktiga. Kõi-
ge täielikumalt arenenud on instinktiiv-
ne eluviis sotsiaalsete putukate juures,
nagu mesilased, sipelgad, termiidid,
kelle seltskondlikus elus omavad suure
tähtsuse vastastikune abiandmine, toit-
mine, tööjaotus ja ühistöö“. Viimati
arvab Hempelmann, et „säärases
seltskonnaloomade sotsiaalses
instinktiivses elus pei-
tubki idu, millest orgnismi-
de pikas arenemises vii-
mati kujuneb välja ka inime-
se eetika“. Selles arenemiskäigus on
huvitav, et juba putukate „instinktid“
pole mitte tardunud, vaid on muudeta-
vad, põhjenedes assotsiatiivsel mälu-
võimel, kuigi siiski nende instinktiiv-
sed tegevused jäävad suure ülekaalu.

Gerhard on pannud tähele, et me-
silasi püüdvad Thomiciidid-ämblikud
muudavad oma värvi, vastavalt lillede
õitele, mille põhjas istudes nad mesi-

lasi luuravad. Oma saaki nad haara-
ravavad ja pööravad mesilase tagakeha
eemale nii osavasti, et nad neid ei
saa nõelamisega haavata. Instink-
tiivse tegevuse arenemiseks mõistuse
tegevuseks on aga tarviline teatava ar-
vu ganglia- (s. o. tundmuste) ja pea-
aju tsentrumite olemasolu ja arenemi-
ne. Näiteks pole veel selgunud, kas ka-
ladel on kuulmisorgaane. Et mõnes
kalatiigis igapäevaseks söömaajaks
kõik kalad kellalöömise peale tiigi ran-
da kogunevad, seda seletatakse mitte
kuulmisega, vaid „ajamäluvõimega“
(?). Samuti on kahtlane muusika mõju
mürgiste usside ja madude peale ja on
tõenäolisem, et nende taltsutaja kõige-
pealt laseb neid hammustada mõnd
kaltsu, rätikut, ja sellega oma mürgi
välja pritsida, nii et nad siis mõneks
ajaks pole enam kardetavad; või jälle
laseb ta neid mõnd kõva eset pureda,
mille järele neil jällegi hammustamise
himu mõneks ajaks kaob ja taltsutaja
võib oma ettekandeid-„kunsttüükke“ hä-
daohuta jätkata. Väga hästi on aga
kuulmisorgaanid arenenud lindude juu-
res, millega on ka seletatav nende müt-
mekesine laulmine.

Loomade juures on veel tähele pan-
dud mingisugune absurdne „assot-
siatiivne mäluvõime“.

Triplet (1901): Ühes akvaariumi-
mis oli paigutatud suur haug ühele poo-
lele ja väikesed söödaikalad teisele poo-
lele, nende vahele klaassein; saagi ja-
hil mitu korda ninaga asjata vastu
klaasi tõuganud, haug viimati ei pöör-
nudki tähelepanu väikestele kaladele,
ka siis mitte, kui klaassein oli kõrval-
datud.

Tartu loomaarst Kangus (1935):
„Minu aianurgas olid kanad kevade ja
suve jooksul eraldatud traavõrega, mi-
da mööda nad alguses jooksid pikuti
edas-tagasi, et leida väljapääsu; kui
sügisel traatvõre kõrvaldati, jooksid
kanad samuti võre asukoha joont möö-
da edas-tagasi ega katsunudki edasi
tungida.“

Tänu lindude assotsiatiivsele mälu-
võimele on aga läinud korda mitmesu-
gused dressuurid ja õppekatsed. Tar-
vitades n. n. „veksiirkasti“ (võredest
tehtud puur — „puzzle-box“) Rouse
õpetas tuvikesi, puuri ukse lähedale teh-

tud mehhanismi abil, ust avama, sööda juure pääsmiseks.

Porter (1904, 1906) õpetas varblasi oma nokaga puuriust nõorist tõmbama ukse avamiseks ja sööda kättesaamiseks.

Dr. Hempelmann arvab millegi pärast ka seda „instinktiks“, kui emarebane longates oma poegi ähvardava vaenlase petab emale, ja samuti ka seda, kui emateder, pesalt üles lennates, küti ees maha kukub, nagu oleksid tal tiivad vigastatud, kuigi mõlemal juhul ema suure kavalusega tegutseb täiesti plaanikindlalt oma laste kaitseks.

Dr. Hempelmann: „Majataguse aia läänepoolses nurgas asetsevas augus lamas igasuguseid köögijätteid, milledes hästidresseeritud majakoer armastas tuhnida, kuigi see talle juba mitmekordselt oli toonud keeldu ja karistust. Kui teda kord majatrepilt kutsuti, ei tulnud ta kutse peale otse, kõige lähemat teed, vaid hiilis põõsaste taga kuni idapoolse aianurgani, tuli alles siit nähtavale ja ilmus „süütul näol“ oma peremehe juure.“ Millegipärast ei tunnusta Hempelmann siin koera kavalust, vaid arvab, et peremehe hädaohtlik kutse lihtsalt peletas koera keeldud kohalt võimalikult kaugele, s. o. aia teise nurga, kust ta siis ilmus nähtavale. Säärane hüpotees pole aga millegagi tõendatud. „Ühele hästi apporteerivale koerale visati harilik jalutuskepp üle hõreda teivasaia; aia teivaste vahelt läbi pugesid tabas koer hammastega keppi umbes keskelt, ei pääsnud aga kuidagi läbi aia tagasi seni, kuni ta mahakukkunud kepi juhuslikult (?) otsast kinni võttis ja siis, pead viltu hoides, teivaste

vahelt ühes kēpiga läbi pääsis.“ (Mispärast juhuslikult?)

„Võrreldes inimesega puuduvad alamate astmete loomadel mõned tunneteorgaanid (Sinnesorgane), nii et juba selle tagajärjel ka nende mõistuse arenemise aste peab loomulikult inimese omast olema palju madalam; näiteks puuduvad insektidel valutundmise orgaanid täiesti.“

Forel: „Kui näiteks meesõjal silpelgal lõigata ära antennid ja abdomen (tagumine kehaosa), jätkab see loomake söömist nii, nagu temaga mitte midagi poleks juhtunud.“ „Vaablased, kelledel on ära lõigatud pea alumine osa ühes suuga kuni silmadeni, pööravad tagasi leitud mee juure; tagumises osas haavatud tõuk (Raupe), kelle eelmise kehaosa on painutatud haava poole, hakkab iseennast sööma; ristamblik sööb ära oma äsja mahamurdunud jala.“

Gerhard (1920): „On pandud tähele, et kopulatsioonijuuress naisämbliku poolt sööma hakatud meesämbliku rahulikult jätkab paarimisaktsiooni.“

Schneider (1912): „Naiskärbes, kel silmad on ära lõigatud ja tiivad võetud, tegutseb raipe kallal päris normaalselt, jookseb seal edasi-tagasi ja paneb oma munad . . .“

Üksküll (1920): „Kiil (Heuschrecke), kellele ta tagumine kehaosa on suhu painutatud, hakkab kohe seda sööma; rott, kel jalanärv on läbi lõigatud, hakkab ise oma jalga sööma.“

Ziegler: „Inimene, kes elusolendite reas on kõige suurema mõistusega, — on ühes sellega ka kõige tundlikum valude vastu.“

(Järgneb.)

Šotimaa — meie kuusematerjaalide turuna.

Mõnd Šotimaa puuturust ja metsandusest.

N. Küttis.

Šotimaa on peagu kõigile saetud okaspuumaterjaalide eksporditriikidele tähtsaimaks kuusematerjaalide turuks.

Šotis tarvitatakse saetud kuusepuusortimente väga suurel määral. Tervelt 80% kogu saematerjaalide sisseveost langeb kuusepuule ja ainult üle-

jäänud 20% ulatuses eksporditakse männimaterjaale.

Ka meie saematerjaalide väljaveos etendavad kuusepuuplangud ja -lauad tähtsat osa. Võrreldes eksporditavat kuusematerjaalide hulka männimaterjaalidega selgub, et kuusepuusorti-

mendid teevad välja umbes poole kogu meie saematerjaalide väljaveost.

Meiegi kuusepuu läheb valdavas enamuses šotimaale ja seepärast on šoti puuturg ühes sealse tarvitajaskonna nõudega meilgi olulise tähtsusega. Käesolev kirjutus tahab seepärast lühidalt tutvustada mõnede šotimaa puukaubanduse iseäraldustega.

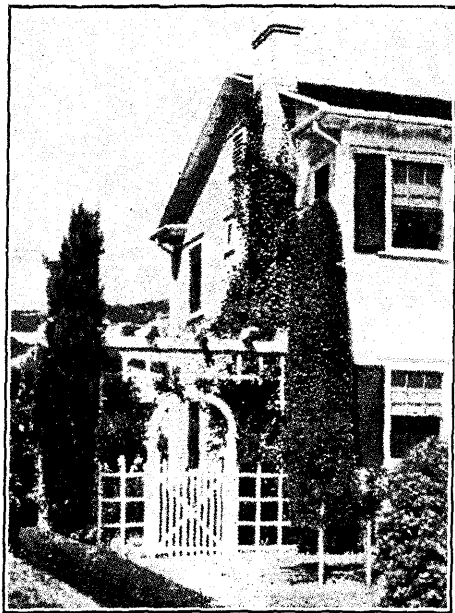
Šotimaale veetav kuusematerjaal peab üldiselt kuuluma heasse klassi. Sinna on raske müüa II kategooria materjaale või kui, siis ainult seltsis paremate spetsifikatsioonidega. Seevastu I kategooria kuusesaematerjaalid on nõutav kaup.

Võiks ütelda, et kuuse kohta on šotimaal nõuded küll suured, kuid mitte erakorralised — seda niihästi kvaliteedilt kui ka dimensioonidelt.

Miks šotlane eelistab just paremat materjaali kui näiteks inglane või iirlane, on seletatav esiteks maa üldise jõukusega. Teatavasti on šotlane üldiselt tuntud rikka ja samas ka koduarmastaja inimesena. Šotlane maksab meelsasti enam, kui ta on veendunud, et kaup läheb tema isikliku elamu tarvis. Seesugused isiklikud elamud ehitatakse heast materjaalist. Samuti on šotimaal vähemal määral tarvitusel n.-n. hulgaline hoonestamine kollektiivettevõtete poolt. Seal ehitatakse rohkesti maju nende hilisemate omanike poolt ja sel puhul on iga majahitaja isiklikult huvitatud, et ehitusmaterjaal kvaliteedilt oleks hea. Seevastu Inglismaal peegeldub suurem ehitustegevus just hulgalistes ehitustes suurte ettevõtete initsiatiivil, kelle sihiks on püstitada hooned minimaalse hinnaga, ja seetõttu ei hoolita ka niipalju materjaali headusest kui hinnast. Seesugune olukord võimaldabki Inglismaale müüa ka nõrgemakvaliteedilist materjaali kui šotimaale.

Šotimaal ehitatavad majad on enamikus küll telliskivist, kuid sealjuures tarvitatakse rohkesti ka puumaterjaali aknaapiitadeks, sarikaiks, vahe- ja alusplankudeks, katte-, voodri-, põranda-, lae- jne. laudadeks ja m. s. otstarbeiks.

Kuna šotimaal puumaterjaale ei tarvitata mingisuguseiks eriülesandeks, vaid ikka peajoones ehituste ja osalt ka mööblite valmistamiseks, siis

Tüübiline šoti elamu. Puuehitused valmistatud kuusepuust.

tingituna nimetatud tarvete lihtsusest ja harilikkusest on tarvitatavad saematerjaalide sortimendid ka mõõtu- de järele üsna harilikud. Šotimaal nõutakse harilikult ikka ainult seesuguseid mõõte, mis on juba üldtuntud. Seetõttu iga saetööstus võib rahuliku südamega enne ostu-müügi- lepingu sõlmimist alata palkide saagimise- ga, olles enam-vähem kindel, et šoti puuturg ei valmista talle mõõtude küsimustes ebameeldivaid üllatusi.

Nagu nimetatud eespool, tarvitatakse šotimaal kuusematerjaali peamiselt ehitusteks ja osalt ka mööbli valmistamiseks. Eriti ehitusmaterjaalina, ja nimelt siseehituste, uste ja akende valmistamisel, on kuusematerjaalid šotimaal asendamatud. Tundub, et selle maa traditsioonid otse nõuavad „white wood'i“ tarvitamist.

Järgnevalt esitatud andmeist selgub, milleks tarvitatakse kuusematerjaale nende üksikute mõõtude järele:

3"×9—11" — tarvitatakse tugevaiks konstruktsioonideks, kuid neid lõigatakse sageli ka kolmeks — saades 1×9×11 — mis on tuntud n.-n. „riiulilaudade“ nime all ja on väga populaarne sortiment. Riiulilaudu eksporditakse rohkesti ka nominaalmõõtudes, pea-

miselt Kesk-Euroopa riikidest, põhjusel, et hoiduda suurest puudu massikaost, mis tekib paksemate sortimentide lõhkisaagimisel ühetollilisteks. Riiulilaudu kasutatakse siseehitustel.

3×6—8 — kasutatakse rohkesti söekaevandustes ehituse otstarbeks. See tõttu see sortiment võib olla okslikum ja isegi sinetanud, mida teiste juures aga milgi tingimusel ei lubata.

2½-tolliseid planke tarvatakse šotimaal üldiselt tagasihoidlikumalt. Neid kasutatakse piiratult ainult vaguni-, laeva- ja tellingite ehitamisel.

Väga populaarsed on 2-tollised materjaalid. Iga eksportöör, kes šotimaaga tahab soetada ärisidemeid, hoolitsegu selle eest, et ta spetsifikatsioonis oleks kahetolliseid kuusematerjaale.

Kahetolliseid kuuseplanke nõutakse igas lauses 3—9 tollini. Eelistatavamad on aga 5 ja 6 tolli laiused sortimentid. Neid kasutatakse väga paljudeks otstarbeiks, rohkem aga majade siseehitustel.

Õhemaist sortimentidest nõutakse 7/8 ja 1¼ paksusi laudu, nii nagu meil kuusepalke saetööstusis lõigataksegi. 1¼ tolli paksused laud harilikult saetakse lõhki ja mooduga 9/16" kasutatakse katuselaudadena.

1/8" on tuntud põrandalaudade nime all ja selleks otstarbeks neid kasutataksegi. Teisi paksusi tarvitatakse šotimaal väga vähe.

Laudu (alla 2" paksud) šotimaale palju välisturult ei osteta, kuigi laudade tarvidus siseturul on suur. See on tingitud sellest, et peagu igal šoti puukaupmehel on oma väike saetööstus, kus ta välisturult sisseveetud planke lõikab õhemaiks sortimentideks. Ka on seesuguseis tööstusis harilikult hõõveldamismasinad, kus tehakse suuremalt jaolt kõik tarvisminevad hõõveldustööd.

Seetõttu pole šoti turul ka hõõveldatud sortimentide järele suurt nõudmist.

Kokkuvõtlikult šoti puuturu kohta võiks ütleda, et kaks tähtsaimat nõuet, mis šotlane seab Põhjamaadest saadetud materjaalidele, on, et nad olgu kuivad, saetud õiges mõõdus ja korralikult.

Peale saetud kuusepuumaterjaalide veetakse šotimaale ka männilaudu ja -propse. Ka männilaudade moodud on üsna harilikud ja nõutav puukvaliteet hea. Meie männipuumaterjaalid šoti turule vaevalt sobivad, sest nende headus polevat küllaldane. Isegi Soome ja Lõuna-Rootsi mänd jätab soovida. Seevastu on šoti puutarvitaja meele järele Nõukogude Vene männimaterjaalid, eriti Siberi päritoluga, tänu oma tihedale puutoimele. Ka Kanada paremad sortimentid leiavad tarvita- jaid.

Propse kasutatakse söekaevandustes tugipuudena. Söekaevandusi on šotimaal rohkesti ja seepärast nõudmine tugipuude, eriti aga jämedamate, järele elav.

Põhjariikidest saabuvad puumaterjaalid šotimaal idarannas asetsevaisse sadamaisse — Wicki, Leithi, Taini, Montrose'i, Aberdeeni, Stonhaveni, Dunbari, St. Andrews'i, Frasenburghi, Dundesse, Perthi j. t. Ka meie laevameestele ja metsaeksportööridele on need sadamad hästi tuntud. Sadamad on ühenduses sisemaa tiheda raudteevõrguga, kuhu materjaal saadetakse edasi.

Puumaterjaali tüübiliseks väike müügikohaks šotimaal on n.-n. „timber-yard“, kus peale puumaterjaalide müüakse veel rauakaupu, ehituskive j. m. s. ehitusmaterjaali. Seesuguseis müügikohtades toimub materjaalide müük jooksvate jalgade järgi, kusjuures müügihind on määratud eraldi igale dimensioonile, tavaliselt 100 jooksva jala kohta. Müügihinnad on umbes kolm korda kõrgemad kui seda on puuhinnad meie siseturul.

Nagu teada, asetsevad suuremad Suur-Britannia metsad šotimaal. Seepärast tuleb šotlaselgi tunda neid muresid, mis vaeuvad metsi omavaid maid. Igasugused metsanduslikud probleemid on peamiselt Forest Commissioner'si lahendada. Nagu meil teostamisel, nii on šotimaal juba viidud läbi kindlate metsatöölise organiseringi.

Metsatöölisel on oma kindel elamine metsa juures. Tal on seal väike, umbes 3—5 ha suurune, maa-ala ja maja.

Maa-ala eest on seesugune metsatöline kohustatud tasuma renti. Rendi suurus aastas on harilikult mainitud 3—5 ha maa-ala eest summa, mille tööline teenib ühe kuu jooksul. Arvestades suurt maanälga tuleb seesugust rendisuurust pidada soodsaks.

Momendil on šotimaal umbes 2000 seesugust metsatöölise-kohta ja nõudmine nende järele on suur.

Metsatöötamise viisid šotimaal on enamalt jaolt mehhaniseeritud. Peagu on kõikjal kasutusel automaatsed töö-

riistad ja jõumasinaid. Seejuures metsatöölise vilumus on Põhjamaadest järel.

Šotimaa olemasolevad metsatagavarad siseturu nõudeid kuigi suurel määral ei suuda rahuldada. Enamik puumatarjaale — umbes 90% kogu tarvidusest — veetakse sisse. Oma puumaterjalid on paljudeks otstarbeiks vähesobivad, kuna need oma lopsaka juurekasvu, väikese haabituse ja suure okslikuse pärast headuselt on kaugel taga Põhjamaade puumaterjalidest.

Sulfaattselluloositööstuse areng ja levimine.

Naatrium- ehk sooda- ja sulfaattselluloosi valmistamisel tarvitatakse puidu ümbertöötamiseks alkaalseid lehelisi. Ajalooliselt olid juba hiinlased 100 a. enne meie ajaarvamise algust teadlikud lehelise iseloomuga ainete mõjust puidule, saades juba algeliselt tulemusi, mida saadakse tänapäevalgi. Vahepealseist ajast kuni 19. saj. keskpaigani ei ole meil palju andmeid, millal algasid juba teaduslikud uuringud puidu keemiliseks ümbertöötamiseks.

Austrias, Podgorossas, püüdis Keller puidumassi valmistamisel keeta puitu eelpool tähendatud ainetega, kuid ta tulemused ei olnud siiski soovitava määral rahuldavad, sest et tema katseil tarvitatavais seisvais keedunõudes puutus puit vähesel määral kokku keedulahuga. 10 aastat hiljem, a. 1854, prantslane Mellier, inglane Watt ja ameeriklane Burgess leidsid, et ligiini eraldamiseks on tarviline suurem kuumus, keetmine suurema rõhu all, ja nad võtsid esimestena tarvitusele suuremad suletud keedukatlad. Nende meetodid puidu keemiliseks ümbertöötamiseks andsid paremaid tulemusi ja on ka aluseks praegu sulfaattselluloosi valmistamisel tarvitusel olevatele keetmise viisidele.

Mõned aastad hiljem, a. 1860, ehitati Watti ja Burgess'i käsitusviisi järgi esimene tselluloositehas Royersfordis, Pennsylvaniais, Ameerikas, kus tarvitati naatrium-lehelisega koos ka kloori, arvatavasti pleekimise ülesandega. Esimese tselluloositehase Euroopas ehitas

inglane Houghton 1866. aastal, mille ta, ühtlasi oma käsitusviisi, patenteeris. Tema tarvitas teistest kõrgemat t°, rõhumist ja erines ka väiksema kontsentratsiooniga keedulahu poolest, kuid tänapäeval tarvitusel olevad keetmisviisid on siiski lähedasemad Ameerikast pärit olevaile. Seal kasutati püstkatlaid kahekordsete seintega vahepealse kuumendusega auru teel, kuna Houghtoni katel on lamav, ja puitaine, laastud, lükati sisse keeduveelikku erilistel võrkudel. Kuumendus toimus keerdtorudes kuuma vee kaudu, kusjuures vee kuumendamine toimus lahus keedukatlast. Praegusel ajal kasutatakse ka samasugust keetmise meetodi, nagu varemalt naatrium-tselluloosi juures. Erinevuseks on ainult keedulahuse eelkuumendus enne katlasse juhtimist.

Selle keeduviisi rajajaks oli sakslane Dresel, mida täiendas veel norralane Morterud, keeduveeliku kuumutamiseks auru tarvitades.

Naatrium-tselluloosi valmistamine muutus majanduslikult võistlusvõimeliseks seetõttu, et keetmisel ülejäävat keedulahu võis tarvitada teiskordselt peagu samasuguste tagajärgedega ja muud ülejääki kütteinena. Neist kasutamisevõimalusist olid teadlikud omal ajal ka juba Watt ja Burgess.

Naatriumlehelises ligunev puitaine muutis vedeliku eneses sisalduvate mitmesuguste ainete lahustuvuse tõttu tumedaks. Seepärast kutsutakse sellast vedelikku lihtsalt mustaks leheliseks,

kuna puhast, neid aineid mitte sisaldavat, vedelikku — valgeks leheliseks.

Tselluloosimassi, kiudude, puhastamine, pesemine mustast keedulahust, oli keerukas ja aeganõudev toiming. See pärast jäeti sel ajal osa lahust, mis aurutamisel ei eraldunud ($\frac{1}{3}$), tselluloosisse. Hiljem, 1870. a., võeti tarvitusele Leblanci soodaprotsessist tuntud Shanski pesemise võte, kusjuures pesemine toimus erilistes pesemiskongides, millised on tarvitusel praegugi paljudes Rootsi ja Saksa tehastes.

Praegusaja tavalisim pesemisviis on diffusõrpesemine, mis sarnaneb samalaadse pesemisviisiga pilliroosuhkru valmistamise tööstustes. Selle võttis esimesena tarvitusele sakslane Dahl 1880. aastal. Siin lastakse kogu keedukatla sisemus pärast keetmist erilisse püstkatlasse — diffusööri — kus puukiudude kimbud hajuvad kiiresti rõhu vähenemisega ja keeduvedeliku eraldumine seega toimub hõlpsamini. Diffusööris toimub kolmekordne kuuma vee-ga pesemine. Viimasel pesemisel saame juba keeduvedelikku täielikult eraldada. Dahl soovitas ka sooda asemel võtta tarvitusele odavamama keedulahu — naatrium-sulfaadi — Na_2SO_4 — glaubrisoola. Valge lehelise valmistamine läks seega palju odavamaks ja see valmistusviis saavutas peagi suure poolehoiu ja leviku. Keemiliste ainete järgi, mida selle viisi juures tarvitati, kutsuti seda tselluloosi sulfaattselluloosiks, erinedes ainult kasutatava aine poolest sooda-tselluloosist.

Sulfaattselluloosi valmistamisel toimuvail keemilistel protsessidel tekib rida ühendeid, mis on erilise halva mädahaisuga. Seda on suudetud küll, eriti viimasel ajal, palju kaotada, kuid siiski see on omane ka uuematele sulfaattselluloositööstustele. Mõnelgi pool on olnud see isegi sulfaattselluloosi valmistamise lõpetamise ja eriliste kahjutasude maksmise põhjuseks. Nii Soomes on pidanud tehased maksma jõgede jne. vete rüvetamise, kalade hävitamise eest suuri summasid kohalikele maaomanikele.

Sulfaattselluloosi valmistamisel on keemiliste ainete tarvitamine viimasel ajal niihästi tehnilisest kui ka majanduslikust küljest enam tähelepanu leid-

nud tegur. Kõigi keemiliste meetodide, käsitlusviiside, ülesandeks, mida tarvitati tselluloosi valmistamiseks, oli saada ainet, mis oleks olnud suuteline asendada kallist paberivalmistust kaitsudest jne. Naatrium- ja sulfaat-metoodil saadud tumedavärviline tselluloos vajas enne pleegitamist kui ta kõlbas tooresaineks paberitehastele. Keemiliste lahustajate tarvitamine pidi olema nii kaalukas, et puidu koostises olevad tselluloosained, kiud, püsiksid rikkumata. Kuid seejuures oli aine kaotsiminek suur ja oli karta selles suunas tselluloosi kasutamisel majanduslikku mitetasuvust. Pealegi avaldasid suurt mõju sulfaattselluloositööstuse paremused ja selle kiire areng. See kõik põhjustas tasuvuse tõstmiseks midagi võtma ette. Siin tuli päästjaks juhuslikult Rootsis leiutatud kraftpapper, — jõupaber — mis lahendas sulfaattselluloosi kasutamise küsimuse ja viis tema valmistamise ka lihtsamale, keemiliselt kergemale käsitlusviisile. See leiutati 1880. a. Munksjöni paberitehase meistri D. Fieldingi (ka insener A. Müntzing on selles asjaosaline) poolt. Praegugi on nimetatud tehase kõige suurem ja tuntud jõupaberi valmistaja Euroopas.

Nagu eelpool tähendatud, sai naatrium- ehk soodatselluloos alguse Ameerikas — ühendriikides, kust see kiiresti levis ka Euroopasse ja oli sulfaattselluloosi väljakujunemise aluseks. Praegusel ajal kogu maailma tselluloositoodangust $\frac{1}{3}$ osa — ca 3,5 miljonit tonni (1932) — valmistatakse sulfaattselluloosi käsitlusviisi järgi, kusjuures suurimaks tootjaks on Ameerika ühendriigid üle 1,5 miljoni tonniga. Järgnevad Rootsi j. t.

Huvitav on ka asjaolu, et viimasel ajal on sulfaattselluloosi valmistama hakanud idamaad, kus kasutatakse selleks kiirekasvulisi noori puid, mis on kergemad ümber töötada, nagu bambuspiliroogu. Kahjuks aga puuduvad veel selle kohta lähemad ja üksikasjalisemad andmed.

Soomes valmistati 1935. a. kogu tselluloositoodangust, üle 900.000 tonnist, sulfaattselluloosi 350.000 tonni, kuna viimasel ajal on see toodang tublisti tõusnud. Ainuüksi möödunud sügisel tööle asunud o-ü. Enso-Gutzeiti uus

Kaukopää tehas annab sellele lisa 80.000 — 100.000 tonni ja vanemaid tehaseid on ka viimasel ajal laiendatud. Ehitusel on praegu uus tehas Oulus, mis tuleb suuruselt võrdne Kaukopää tehasele ja mis lähemas tulevikus kogu toodangut veelgi tõstab.

Nagu viimase aja sündmused näita-

vad, on sulfaattselluloositööstuse asutamise vajadust ka meil pooldatud, ja tahaksime loota, et vastuvõetud otsused leiavad ka kord täitmist. Põhjusi peaks olema meil selleks küllaldaselt.

Aleksander Pals,
rer. for.

Riigiteenijate kutsetegevuse aruanne ja eelarve.

E. M. Ü. keskjuhatuse esimees J. Pipar.

Kalendriaasta vahetusel on igal asutusel, ettevõttel või organisatsioonil vaja koostada eelmise aasta aruanne ja järgmise aasta eelarve. See vajadus ei möödu ka riigiteenijate kutseorganisatsioonidest, mispuhul tuleks eeskätt peatuda mitte rahalise aruande ja eelarve koostamisel, vaid peamiselt just tegevuse elulisema külje, s. o. saavutuste ja kaotuste ning lootuste ja nende täitumise, juures.

Kui asuda kõigepealt vaatlema riigiteenijate kutseorganisatsioonide kutsetegevuse aruannet,

siis peab siin küll andma ruumi eeskätt sellastele saavutustele ja kaotustele, mis läinud aastal mõjutasid riigiteenijate majanduslikku, sotsiaalset, õiguslikku ning organisatsioonilist olukorda.

Bilanssi tehes peab märkima, et alates 1. aprillist 1935. a. kaotati palgakäripimised lõplikult ja sellega ühenduses pandi maksuma uued palganormid. Uued palganormid ei tõstnud küll kuigipalju riigiteenijate reaalpalka, kuid siinkohal võib mainida, et alamteenijate palgakäripimised kaotati täieliselt. Lasteabiraha normide ümberkorraldamisega kaotasid peamiselt piiriäärsete maakondade ja provintsilinnade elanikud, võrreldes eelmisel majandusaastal kehtivate normidega, kuid lasterikkad perekonnad muis vabariigi territoriaal-osades võitsid ümberkorraldatud normidega tunduvalt. Tunduva kaotuse tõi riigiteenijaile aprillikuus maksmapandud riigiteenijate tasude seaduse § 27 korras antud uus korteriraha normide määrus. Enne uue määruise maksuma-

hakkamist makseti korteriõiguslikele riigiteenijaile korteri puudumisel korteriraha kuni 20% palgast, kuna uue määruise järgi:

1) Tallinnas ja Nõmmel — korteri, kütte ja valgustuse asemel 20%, korteri ja kütte asemel 18%, ainult korteri asemel 15% palgast;

2) Tartu, Viljandi, Pärnu, Rakvere, Võru ja Petseri linnades, samuti Harju-, Tartu-, Viljandi- ja Pärnumaal ühes alevitega — korteri, kütte ja valgustuse asemel 15%, korteri ja kütte asemel 14%, ainult korteri asemel 12% palgast;

3) Teistes linnades ja maades ühes alevitega — korteri, kütte ja valgustuse asemel 13%, korteri ja kütte asemel 12%, ainult korteri asemel 10% palgast.

Lisaks kirjeldatud riigiteenijate majandusliku elu nähtustele peab eriti mainima metsateenijaile osaks saanud riigi poolt tasuta antavat vormiriiet, mis vabariigi kestes on metsateenijail suurim saavutus.

Mis puutub sotsiaalkindlustuse küsimustesse, nagu riigiteenijate haiguskindlustuse ja pensioni seaduste muutmised, siis sel alal oli läinud aastal küll suuri kavatsusi, kuid sellaste teostamine jäi uuele aastale.

Lõppenud aasta tõi aga tähendusrikkaid muudatusi riigiteenijate õiguslikku seisundisse. Ühes uue kriminaalseadustikuga hakkas maksuma 1. veebruarist s. a. distsiplinaarseadustik ning siseministeeriumis algatati senise riigiteenistuse seaduse kaugeleulatlikku muutmiskava, milleks vastavad teesid koostas Tartu ülikooli õppejõud prof. A. T. Kliimann.

Organisatsioonilises elus andis läinud aasta argliku vastuse riigiteenijate kutseorganisatsioonide ümberkujundamiseks avalikõiguslikul alusel. Sel alal pandi detsembrikuus katsena maksma juba politseiametnike kogude korraldamise seadus. Kuidas laheneb teiste riigi- ja omavalitsusteenijate ning kooliõpetajate kutseorganisatsioonide ümberkujundamine, on veel lahtine küsimus, kuid võib loota, et kuigi osaliselt seniseid suuri kutseorganisatsioone jääb püsima, siis luuakse vähimalt senise riigi- ja omavalitsusteenijate keskkorralduse asemel mingi avalikõiguslik kutseorganisatsioonide keskkorraldus.

Olen nüüd lühidalt vaadelnud läinud aastal kutsetegevuses silmapiirile kerkinud sündmusi, missuguseist oleneb siis teatud määral ka

u u e a a s t a t e g e v u s —
e e l a r v e .

Majanduselu nähtustena võime statistilisest uurimusest panna tähele, et suurmüügi-indeksid on meil kujunenud (1913 = 100) järgmiselt:

	1934	1935	
		juuli	nov.
Üldindeks sellest:	85	81	89
toiduained	78	71	84
tööstussaadused	83	83	85
Vastavalt suurmüügi-hindadele tõusis ka elumaksumuse indeks	87	87	94

Suurmüügihindadest tuletatud elumaksumuse indeks ei vasta aga kaugeltki alaliselt kõikuvaile väikemüügi hindadele, mispärast võib oletada, et tegelik elumaksumus on märksa suurem. Matemaatiline täpsus elumaksumuse arvestamisel ei tohikski meile olla nii tähtis, sest kui statistika juba tunnistab elumaksumuse 7-punktilist tõusu juuli- ja novembrikuude vahekorras, siis see on juba küllalt tunduv väikesepalgalisele ametnikule.

Võttes eeskujuks Inglismaa, kus iga 5-punktilise elumaksumuse tõusu juures revideeritakse riigiteenijate palku, tohiks pakkuda meile küllaldast huvi Inglismaa riigiteenijate elukalliduse lisatasu lähem korraldus, mille kohta kirjutab kutseühinguline ajakiri „Side“ nr. 12 1935. a. järgmist:

„Inglise riigiteenija palk koosneb kahest osast: põhipalgast ja elukalliduse lisatasust, viimane pandi maksma maailmasõja ajal, et tasakaalustada palku järjest kasvava ja muutuva elumaksumusega. Põhipalk igas teenistusastmes on määratud kindlaks alam- ja ülemmääras ning nende vahelistes astmetes, mis saavutatakse teatud aja teenistuse järele (teenistusaja kõrval on aga vajaline ka otsekohe ülemuse hinnang, et asjaosaline on ära teeninud palgakõrgenduse).

Elukalliduse lisatasu (bonus) praegusel kujul maksab 1921. aastast. Tema aluseks on vahe elumaksumuse vahel 1914. a. juulis ja 1920. a. märtsis, mis on fikseeritud 130-ga, revideeritakse seda bonust iga 6 kuu tagant (märtsis ja septembris). Iga täie 5-punktilise elumaksumuse tõusu või languse puhul, võrreldes 130-punktilise tasapinnaga, tõuseb või langeb bonus $\frac{5}{130}$ või $\frac{1}{26}$ võrra; vähemad kui 5-punktilised vahed, ükskõik kummale poole, jäävad arvestamata. Palkade juures kuni £ 95.5.0 aastas maksetakse bonus täiel määral, palkade juures £ 95.5.0 kuni 200 £ aastas on bonus ainult $\frac{60}{130}$ või 46%, £ 200—1000 juures $\frac{45}{130}$ või 35% jne., kusjuures bonus ei või ületada £ 750 aastas, ka ei makseta bonust, mis tõstaks palga üle £ 2000 aastas.

Olles märts-juuni 1920. a. 130, on bonus vastavalt elumaksumuse tõusule tõusnud märts-aug. 1921. a. 165 ja sealt peale langust alates (mida küll peatanud või vahel ka tõusnud väiksemad kõikuvused elumaksumuses) jõudnud märts-aug. 1931. a. 55 peale.“

Näib, et kui esimese järgu tarbeainete hinnad tõusid juba sügisel tunduvalt, siis hinnatõus kevadel võib osutada seda suuremaks, mille tagajärjel riigiteenija reaalpalk järjest väheneb; kuidas jääb aga palgakõrgendusega, seda näitab lähem tulevik. Aga mis juba kindlaks osutub, see on metsateenijate lisapalk vormiriide täiendamise näol; eeloleval majandusaastal on riigil kavatsus metsateenijatele senisele varustusele anda lisaks uued mütsid, jopid, suvepluusid ning saapad.

Uus aasta töötab tuua ka lähemaid uudiseid riigiteenijate sotsiaalkindlustuse alal.

Juba mitmendat aastat on päevakorral riigiteenijate haiguskindlustuse seaduse maksmapanek uuendatud kujul, kuid see on mitmesugustel asjaoludel ikka viibinud. Viimasel ajal on selle küsimuse otsustamisel päevakorrale kerkinud riigikäitiste tööliste haiguskindlustuse küsimus, mis omakord nõuab aega seaduse läbivaatamiseks — riigi käitiste seisukohalt. Võib aga arvata, et uus haiguskindlustuse seadus, riigiteenijate enda kanda jäävate % vähendamise osas, pääseb maksvusele juba 1. aprillist 1936. a.

Uuel aastal on oodata ka uue pensioniseaduse maksmapanekut, missugune eelnõu on juba koostatud ja antud riigi- ja omavalitsusteenijate keskliidu juhatausele tutvumiseks. Keskliit pensioniseaduse eelnõuga lähemalt tutvudes tegi haridus- ja sotsiaalministeeriumile teatavaks riigiteenijate seisukohad ja palus, et eelnõu täiendataks ja muudetak alljärgnevais osades:

1) Pensioniseaduse alla kuuluvaiks lugeda ka omavalitsuste asutuste või ettevõtete töölised, nagu seda on riigi-asutuste või ettevõtete töölised.

2) Pensionikapitali maksu ülemmääraks tuleks jätta praegune määr, s. o. mitte üle 2%. Eelnõu näeb ette 3%.

3) Palga mõiste alla tuleks arvata ka teenistusvanuse tasu ja raudtee veduri- ning rongiteenijaile kilomeetri-rahad.

4) Pensioniõiguslikuks teenistusajaks tuleks lugeda peale seaduseelnõus ettenähtu veel:

a) sõdurina (alamväelasena) vene sõjaväes maailmasõjas teenitud aeg; ei ole põhjust eelistada ainult ohvitseri ja sõjaväeametnikke, sest kõik kuulusid (välja arvatud elukutselised) sõjaväkke mobilisatsiooni korras;

b) metsateenijail tuleks võtta arvesse teenistusaeg erametsades vene ajal Eesti vabariigi praegusel territooriumil;

c) pensioniõiguslikuks ajaks tuleks lugeda ka teenistus riigi- ja omavalitsusteenijate kutseorganisatsioonides ja nende poolt toodud ettevõtteis või asu-

tustes. On kavatsusel luua riigi- ja omavalitsusteenijaile avalik-õiguslikud organisatsioonid, sest osa riigiteenijaist (politsei) juba omab avalik-õiguslikud organisatsioonid.

5) Seaduseelnõus on nähtud ette 25-aastase teenistuse eest pension 45% ulatuses, kusjuures iga järgneva teenistusaasta eest suureneb pension 2,5% võrra. Siin tuleks normid jätta endisteks, s. o. et 25-a. teenistuse eest oleks pension 55% suuruses ja iga-aastane tõus 3% võrra.

Täielise pensioni väljateenimiseks tuleks piirduda 30-aastase teenistusega, nagu see oligi senini. Eelnõu näeb ette 35-aastase teenistuse.

6) Praegu ja ka uue eelnõu kohaselt kaotab korduvail arstlikel järelevaatusil terveks tunnistatud isik pensioni. Ametikoha tagasisaamist ei kindlustata ja üldse kohta tagasi saada on äärmiselt raske ja peaaegu võimatu. Kui nüüd on tegemist aastais isikuga, siis asetatakse ta väljapääsmatult raskesse seisukorda. Keskliidu arvates tuleks teenijale, kes haiguse tõttu on läinud pensionile ja on vähimalt 45 aastat vana, pension määrata jäävalt.

7) Pensioni saamise õigust tuleks laiendada ka kõigile pensioniõiguslikele töövõimetuile ning varanduseta vanemaile — lapse teenistuse eest.

8) § 68 tuleks muuta sel kujul, et lasteta lesknaisel on õigus saada pensioni ja ühekordset toetusraha siis, kui ta isikuga, kelle teenistuse eest pensioni soovib saada, vähimalt kaks aastat enne viimase surma on olnud abielus. Eelnõus on nähtud ette viis aastat.

Lisaks toodule peab tähendama, et uus pensioniseaduse kava näeb ette ka alatisi muudatusi, mis rahuldavad seniseid riigiteenijate sooviavaldusi, neist võiks nimetada mõningaid olulisemaid:

„Isikutele, kes omavad vähemalt kümme aastat pensioniõiguslikku teenistusaega, kuid kellel ei ole õigust saada käesoleva seaduse järele pensioni, makstakse ühekordse toetusrahana tagasi nende isikute poolt pensionikapitali makstud summad. Neile, kes on teeninud üle kümne aasta kuni kahekümne nelja aastani — viimane juure arvatud — makstakse iga pensioniõi-

gusliku teenistusaasta eest, mille eest isiku poolt on tasutud pensionikapitali maksu, ühekordsele toetusele lisa kümne protsendi suuruses tähendatud pensionikapitali maksu summast. Isikud, kes on teeninud pensioniõiguslikus teenistuses vähemalt viisteistkümmend aastat ning keda teenistusest vabastatakse koosseisude koondamise või ümberkorraldamise tõttu, kui neil ei ole pensioniõigust, maksetakse eelpool tähendatud summadele lisa kahekordses suuruses.

Isikud, kes teenistusest vabastatakse mõnel muul põhjusel, välja arvatud vabastamised distsiplinaar- ja kohtu korras, võivad paluda arstlikku läbivaatust ka peale vabastamist ühe kuu jooksul. Kui arstlik läbivaatus kindlaks teeb

töövõime kaotuse teenistusest vabane-
mise ajal, on neil õigus pensioni saada.“

Võib arvata, et riigiteenijate õiguslikus korras kuigi suuri muudatusi eeloleval aastal oodata ei ole, kui mitte arvata võimalikku riigiteenistuse seaduse muutmist. Suuremaid muudatusi võib aga uuel aastal esile tulla riigiteenijate organisatsioonilises elus, nimelt: riigiteenijate kutseorganisatsioonid võivad saada ehk avalik-õiguslikud alused.

Kokku võttes võib loeteldud kutseorganisatsioonide tegevuse aruande ja eelarve põhiküsimustest märkida vaid üht kõige olulisemat ja nimelt:

„Kutsetegelastele jätkub kutsealalist tööd ka eeloleval aastal küllaldaselt, millele seltsib lisaks veel omakord muu kultuuriline ja seltskondlik töö.“

Loodimisest ja selle rakendusviisidest kultuurtehnikas meil.

Mihkel Vaher.

(Lõpp.)

Ent probleem on lahendatav, kui plaan on täiendatud kõrguskontuuridega, nagu see nähtub joonisest 2. Siin on toodud sama pindala, mis joonisel 1, kuid kontuurid näitavad, millised pindala osad kõrguse suhtes on identsed. On, näiteks, näha, et punktide vahelise osa kõrgem koht on kogu aeg 16,50, kuna sellekohaseid kõrgusarve seob kõrgus-
tiku harikontuur.

Joonisel 3 on kontuurid jäetud välja, kuna siin on nende kui juhtjoonte alusel horisontaal-, rõhtjooned juba välja tõmmatud.

Muide, kõigel kolmel joonisel on tegu ühe ja sama pindalaga ning ühtede ja samade loodimiskõrgustega.

Kontuure kasustatakse peaasjaliselt pinnaloodimisel, kuigi neid on võimalik osaliselt pidada silmas ka teiste loodimisviiside juures.

D. Segaloodimine on midagi vahepealset üld- ja pinnaloodimise vahel. Ülesanne on tal peamiselt sama, mis on taoteldav üldloodimisega.

Mainitud loodimisüsteemide rakendusi meil vaadates tuleb tähendada järgmist:

1) Sihiloodimine leidis vabariigi algaastail meil väga laialdast kasutamist — üksikute veejuhtmete loomisel. Nimelt oli tollal soove luua magistraalkanaleid väga palju. Neid kõiki rahuldada — see nõudis juba kogu kultuurtehn. personaali, mis ei olnud kuigi suur. Seetõttu siis puudus ka aeg ning maht ulatuslikumatele territooriumide uurimistele kultuurtehnilises suhtes. Enne vabariiki kasutati seda loodimisviisi meil peamiselt vaid Vene hüdrotehnikute poolt.

2) Üldloodimist kasutati meil vabariigi algul väga vähe. Alles viimasel ajal on leidnud see osalist rakendamist uudismaade ja riigimetsade loodimise eeltöona, peaasjaliselt riigimetsades.

Vabariigi eelaastail kasutati seda loodimisviisi tollaegsete kultuurtehn. büroode poolt meil väga laialt. Eriti mõisades, siis vabrikute metsades (Narva taga) jne. See loodimisviis annab suure pindala kohta, kus ei jõuta või ei taheta viia läbi pinnaloodimisi, võrdlemisi väga hea ülevaate — ees-

kätt mag.-kraavide ja teede asupaikade määramiseks.

3) Pinnaloodimist selle täies mõttes, kus loodimisega ühel ajal tehakse ka uus ülesvõte pindalast ja kontuuridest, ei ole meil praegu üldse tarvitamisel või on vaid üliharva. Selle asemel aga, aseainena, kasutatakse meil detailkuivenduskavade valmistamisel enamasti vanu maamööduplaane, neid mõõdus suurendades.

Enne 1918. a. rakendati seda loodimisviisi niisama laialt kui selle eelkäijat ning kaasaegset üldloodimistki. Pinnaloodimine toimus ühes uue plaani koostamisega looditava pindala kohta, kusjuures tingimata kanti plaanile ka kontuurid. Vajaline oli pinnaloodimine aladel, kus taheti viia läbi detailkuivendus, nii uudismaal kui ka oleval heina-, karja- ja põllumaal.

4) Segaloodimine on meil praegu kõige enam tarvitusel, eeskätt veeühingute loomisel. Kuna see loodimisviis jätab mõndki soovida, siis peab oletama, et seda tohiks vaadelda vaid kui üleminekuaja nähtust. Peaks mindama jälle üle ülalmainitud üld- ja detailloodimissüsteemidele, kuna need oma motiividelt on asjakohasemad.

Millist süsteemi eelistada, sellele võib vastata lühidalt järgmist:

1) Veeühingute loomisel, kui nad ei taotele muud kui mag.-kraavide loo-

mist ja nende asendite määramist, oleks küllalt üldloodimisest. Kui aga tahetakse veeühingu huvides uuritava pindala loodimisi näha nii täielistena nagu see on vajaline detailkuivenduskavade koostamiseks, siis on vaja pinnaloodimist. Kuid siis on ühtlasi tarviline ka maapinna puurimisi, sondeerimisi viia läbi, paiguti auke kaevades.

2) Uudismaadel ja eeskätt riigimetsades võiks piirduda esialgu ainult üldloodimisega. Detailkuivenduse jaoks võib pinnaloodimist teha hiljem.

3) Kataludes, kus kavatakse osalisi maaparandustöid, tuleks viia eeskätt läbi üldloodimine kogu talu piirides, või — kui talu on tükeldatud — siis kogu külamaade loodimine. Pinnaloodimisi detailkuivendamise otstarbel üksikuis kohtades võib teha kas kohe või ka hiljem.

4) Soovitav on, et loodimisel kasutataks absoluutseid kõrgusi, kuna need annavad võimaluse võrrelda lahus looditud maatükke kõrguste suhtes.

Lõppeks, kokkuvõttena, olgu tähendatud, et nagu ülalpoolt näha, on kultuurtehniliste eesmärkide taotelemisel võimalik kasutada mitmesuguseid loodimissüsteeme. Seepärast tuleks asjata kuldade vältimiseks igal erijuhul valida säärane süsteem, kus minimaalse tööga võib saavutada rahuldavaid tagajärgi ning külladasi andmeid antud ülesande lahendamiseks.

Metsameestest ja metsamehele.

Suurema osa oma ajast veedab metsamees vabas looduses ja ülejäänud osa kodus perekonna keskel. Linnas, alevis, kantseleis ja teistes rahvaga kokkupuutuvais kohtades juhtub teda harvem nägema, välja arvatud juhud kui ta oma otseste kohustuste tõttu seda möödapääsmatult peab tegema. Isegi kirikus käib keskpärane ja tüübiline metsamees harva. Ta viibib liiga ligidal loodusele, et mõista Looja käte-tööd ja ta sõnuleletamatut vägevust. Samas suudab ta oma lihtsameelses mõtteilmas aru saada, et kirikul on

raske muuta inimest paremaks-halvemaks kui ta on ja et ta ei saa talle pakkuda ka pidevat ja õnnist rahu, kui seda pole saadud oma ülesannete korraliku ja õiglase täitmisega.

Niiviisi elavast liiklemisest ja rahvaga kokkupuutumisest eraldatuna on huvitav panna tähele asjaolu, et metsamees omab meeldivalt lihtsa ja otsekohe suhtumis- ning käitumisviisi kaas-inimestega, kellega tal on kokkupuudet. Tal ei ole seda kerget, tahteliselt tekitatud meeldivuspüüet ega teenimatu lugupidamise iha. Samuti ei avalda ta

kunagi kalduvust tülitada kedagi oma kauakestva keskustelemisega, vaid tahes olla võltsimatult see, kes ta on, jääb ta inimeseks, kes äratab usaldust ja lugupidamist.

Et see on nii, seda teab kõige paremini inimene, kes tunneb neid lihvitud, igapidi rafineeritud olevusi ja nende käitumist. Raamatust, kui on aega, võib suurepäraselt õppida ära kombed, kuidas kergitada mütsi ja keda tervitada esimesena, samuti ilusad võõrapärased ütlused ja žestid. Ometi jätab see, eriti kui sellega liialdatakse, kuidagi isikust eemaletõukava, usaldust mitteäratava mulje ja kiiresti tahtakse tema seltsist kaduda. Rohkem loomupärasust ja lihtsust, siis ei nuri-setaks ka, et rahvas maal on vastutulematu ja vähe lahke linnast tulnud ja peeneid kombeid harrastava huvimat-kaja vastu.

Siinkohal aga paar rida neile vana-dele metsameestele, kes tallavad metsa-teid ja on karedakäelised ning sooja südamega. Nimelt kuuldu, et kaua-oodatud vormiriie on valmimas ja varsti võib metsamees end mundris de-

fileerida. Ühtlasi selle meeldiva uuen-duse ja palgalisaga tekib aga ka lisa-muresid, eriti neile, kes on vanemaad. Nimelt on kindel kavatsus metsaamet-konnas kaitseväälist korda ja esinemist sisse lülitada. Teisiti aga see ei võigi olla, kuna vormiriides ametnik kui riigivalitsuse esindaja peab olema igapidi korrektne ja esindusvõimeline. See on tarviline ka ametkonna presi-tiži pärast. Teisest küljest aga on raske „akklimatiseerumine“ uutes olu-des ja vormiriides metsamehele, kel on oma sissekasvanud harjumused ja kelle käsi on liiga kange selleks, et kül-lalt efektselt tõusta mütsi ääre. Ka valmistab raskusi ajada sirgeks oma vanadusest küüruvajunud selga ja olla sõjamehelikult sirge. Nii et esialgu saab olema veidi ebamugav. Lõpuks aga ütleksin, et tuleks varakult end hakata harjutama uue olukorra mõtte-ga ja käitumises avalduda rohkem sõ-jamehelikult treenituna. Siis on ka ker-gem kohaneda pea saabuva uue olu-korraga ja see ei tundu nii kohustus-likuna.

J. K.

Kirjanduslik ringvaade.

E. Saari — Suomen kuusipuu kysymys, 1934.
(Kuusepuidu küsimus Soomes.)

Viimaseil aastail on meil kuusepuiduga varustamise küsimused äratanud üsna elavat huvi ka laiemates ringkondades, sest kuusepuidu kasutamisel on olukord kujunenud teravaks, kuna kõiki tekki v a i d n õ u d m i s i ei suuda meie metsad igal aastal enam täiel määral rahuldada.

Tööstuste, eriti kastilaua- ja paberitoo-ainete tööstuste, vajadused on niivõrd kasva-nud, et on kujunenud seisukorrad, kus tarvi-tajate soovid ei leia täies ulatuses rahulda-mist, nagu see avaldus põllutöömisteeriumis korraldatud nõupidamisel 1934. a. septembris.

Seetõttu tohiks kindlasti huvi pakkuda sa-malaadse küsimuse seisukord Soomes, milleks esitangi allpool lühikese kokkuvõtte prof. E. Saari sellekohasest artiklist, mis ilmus „Kansan taloudellinen Aikakauskirja's“.

Soome metsade aastane juurekasv võrdub joontakseerimise andmeil 44,4 miljonile tm, millest kuuse osa moodustab 12,3 milj. tm ehk 28% kogu juurekasvust. Võrreldes Rootsi ja Norraga on Soomes kuusepuidu osa metsade kogu juurekasvus suhteliselt väiksem, sest Rootsis võrdub kuuse osa 42% ja Norras ko-guni 59%. Absoluutsetes arvudes on aga Norra kuusemetsade juurekasv vaevalt $\frac{1}{2}$ Soome omast, kuna seevastu Soome kuusepuidu juurekasv moodustab ainult $\frac{1}{3}$ Rootsi omast.

Soomes kuusepuidu aastane kasutusnorm kõikus 1923.—1933. a. keskmiselt 11,3 miljoni tm. ümber, tõustes maksimumini 1927. a. —

Sissetulek.

„Ja millest te elate?“

„Ikka sellest haavililaengust, mille sain kolme aasta eest ajujahil jäneseid küttidele ette ajades.“

13,2 milj. tm ja olles minimaalne 1931. a. — 0,8 milj. tm, viimasest aastast alates järgneb pidev kasutusnormi tõus, mis 1933. a. oli juba 11,7 milj. tm ja 1934. a. veelgi suurem.

Kuuse kasutusnormi jaotus tarvitajate vahel kujunes 1933. a. järgmiseks:

paberitööstuses kasutati . . .	4,5 m tm.	— 38%
saetööstuses . . .	2,1 " "	— 18%
paberipuidu väljaveðu . . .	0,8 " "	— 7%
muu kuusepuidu väljaveðu . . .	0,1 " "	— 1%
kuuse küttepuidu tarvitus sisemaal	2,3 " "	— 20%
muu kuusepuidu sisemaaline tarvitus	1,1 " "	— 9%
Kokku	11,9 m. tm.	
Parvetus ja muud kaod	0,8 " "	— 7%
Kokku	11,7 m. tm.	— 100%

Kuigi varemalt on tähendatud, et kuusepuidu aastane juurekasv võrdub 12,3 milj. tm, ei saavat kõike seda juurekasvu kasutada, nii et tegelikult kasutamiskõlvuliste kuusepuidu juurekasv aastast arvatakse võrdseks ümarguselt 11 miljoni tm. Seega ajavahemikul 1923.—1933. a. on kasutus ületanud juurekasvu: 1925. a. — 3%, 1926 — 13%, 1927 — 20%, 1928 — 18%, 1929 — 8%, 1933 — 6%; kasutus on vähem juurekasvust: 1923. a. — 10%, 1924 — 9%, 1931 — 11%, 1932 — 6%, kuna 1930. a. on kasutus võrdne juurekasvule. Võttes kokku nimetatud — 1923—1933 — aastate kasutuse ja võrreldes selle juurekasvuga leiame, et ülekasutus on 124,5 — 121 = 3,5 milj. tm ehk ümarguselt 3%. Nagu sellest näha, on tähendatud ajal kasutus ja juurekasv ligikaudu tasakaalus.

Nagu eeltoodust tabelist nähtub, on kõige suurem osa kuusepuitu tarvitatud 1933. a. paberitööstuses (38%). See osa on aastatega järjest kasvanud, sest 1921. a. moodustas see vaid 21%. Saetööstus tarvitas kuni 1929. a. rohkem kuusepuitu kui paberitööstus, kuid siis asus esikohale paberitööstus. Kuusepuit Soome saetööstuses moodustab 1930. a. alates vähem kui 25% saetööstuses tarvitatavast puidust, kuna enne 1930. a. (1922.—1930. a.) kuusepuidu osa on suurem, kuigi ainult 1926. a. tõuseb 30%. Samal ajal võib märkida, et kuusepalkide keskmine läbimõõt on aastatega tõusnud, kuna on hakatud tarvitama ainult jämedamaid kuusepalke.

Kuna paberitööstus toorainena peaaegselt kasutab ja tööstusala järjest laieneb, kujuneb tähtsaks metsamajanduse küsimuseks, kuidas kuusepuidu tarvidus laheneb tulevikus.

Kuusemetsade toogi tõus on võimalik, kuid see nõuab aega. Seepärast on tarvilik juba lähemal ajal ületada raskusi kuusepuidu tarvitamise reguleerimisega. Kuuse kütte- ja tarbepuidu osast, mis Soome ise tarvitab, võib teatav, kuigi mitte suur osa paberitööstusele saada üle antud. Kuusepuidu tarvitamist saetööstuses on võimalik ka veidi kokku suruda, kuid ka sellest ei saavuta paberitööstus palju juure.

Kuuse paberipuidu väljaveðu oli maksimumaalne 1926.—1927. a., tõustes 1,7 milj. tm, kuna 1933. ja 1934. a. kõigub 1 milj. tm ümber. Kui paberipuidu väljaveðu jääks ära, võiks selle võrra paberitööstuse tooraine hulk tõusta. Paberipuidu väljaveo reguleerimisele seisavad vastu aga metsaomanikud põhjendades väljaveo tarvilisust paberipuidu hindade reguleerimise vajadusega tarvilisel kõrgusel. Väljaveokeeld nõuaks hindade määramist siseturul. Kuna riigi poolt hindade reguleerimine on tülikas ülesanne, siis oleks parem seda lahendada metsaomanike ja metsatöösturite koostöoga, mis oleks võimalik metsamüüjate organisatsioonidega.

Paberipuidu sissevedu Nõukogude Venest on seni võrdlemisi väike olnud ja piirdunud ainult Ida-Soomes asuvate tööstuste varustamisega. Ta moodustas ainult 2% kogu paberitööstuse tarvidusest.

Kuusepuidu tarvitamine Soome paberitööstuses (puumassi-, sulfiitselluloosi-tööstus) moodustas 1933. a. — 78% kogu puidu toorainest paberitööstuses, sest ülejäänud osa andis mänd ja saetööstuse jäägid. Muide, sulfaatselluloosi-tööstuse poolt 1933. a. tarvitatud puidust — 1,13 milj. tm — ümarguselt ½ kujunes saetööstuse jääkidest ja teine pool männipaberipuidust.

Tulevikus kuusepuidu ülekaaluv tähtsus paberitööstuses võib väheneda selle järele, kui võrd tõuseb männipuidu kasutamine sulfaatselluloosi-tööstuses.

K. Verberg.

Eesti Metsanduse VII aastaraamat.

Akadeemilise Metsaseltsi väljaandel ilmus äsja Eesti Metsanduse VII aastaraamat dr. K. Verbergi toimetusel. Aastaraamat on seniseist kõige mahukam oma 666 leheküljega, sisaldades materiaale X, XI ja XII metsateadlaste päevast. Referaadid on varustatud lühida võörkeelse kokkuvõttega ja läbirääkimistega. Lisandina on seejuures toodud märkmeid Saaremaa üraskite kohta ja ülevaade metsanduse alal tegutsevaist ühinguist. Aastaraamatu hinda ei olnud veel teada.

E. V.

Linnukoerte võistlused.

(Järg.)

Kättenäidatud märga põõsasse asetatud üksiku piü peale töötas nõrgalt. Ta haistis lindu küll parajast kaugusest, kuid pärast möödus viimasest. Teise tööna anonseeris ta pesakonna põldpüüsid ja juhatas nad ilusasti kätte. Märgatavalt tundis koer lindu eemalt ning siis viimasele lähenedes tegi seisaku, millega näitas head haistmist. Pärast lindude üleslendu ja lasku rahulik, kuid liiga kiiresti ja omavoliliselt läks uuesti otsima. Varsti leidis ta põldpüüde pesakonna, näidates selle juures keskpärast haistmist. Dressuur ja otsimise korrapärasus on nõrgemad kui „Rex'il“, mille tõttu tuli viimasest alamale kohale.

„Tell“ — hinnati kolmandana II järgu diplomiga.

Töötas kella 1120 kuni kella 1200

Koera väljaõpe on ebaõige ja jäme. Otsib kõrgele ülestõstetud peaga, mis on haruldaselt ilus. Väga palju tüübilist pointeri stiili ja temperamenti. Jooks kiire. Otsimine mitte küllalt lai ja korrapärane. Seisak kindel. Pärast lasku nihkus kohalt ega heitnud käsu peale kohe maha. Näitas keskmist haistmist. Üldiselt otsib hästi ja sõnakuulmine on hea. Seisis lõokese peale. Mitte küllalt laia otsimise, ebaõige dressuuri ja pärast lasku kohalt nihkumise pärast asetati „Tell“ eelmisest koerast madalamale kohale. Koera väga heade omaduste tõttu soovitavad kohtunikud tungivalt omanikule pöörduda rohkem tähelepanu õigele dressuurile, kuna sellest oleneb koera tuleviku võistlustel ja kõrgemate auhindade saavutamine.

„Sportfield Speed“ — hinnati neljandana II järgu diplomiga.

Töötas kella 1305 kuni kella 1340.

Koera juhitakse hästi ja rahulikult. Juht ei tarvita asjata vilet. Koeral on vähe stiili ja ta on üle toidetud. Jooks hea. Otsimine lai, kuid mitte küllalt välja töötatud. Üldiselt otsib hästi, kuid hoiab pea selle juures madalal. Temperamenti on vähe. Koer tegi kord vale (põhjuseta) seisaku ja paistis kahtlane bekassile järelejooksu kalduvus. Seisak kin-

del; linnule lähenemine visa. Pärast lasku rahulik. Leidis ja näitas kätte mudakurvitsa ja põldpüüde pesakonna. Mõlemad seisakud tegi jälgedelt, olgugi et linnud polnud kaugel. Näitas alla keskmist haistmist. Sõnakuulmine hea. Koer omab kogemusi. Eelmiste koertega võrreldes on tal vähem stiili ja temperamenti ning ta näitas ka nõrgemat haistmist. Dressuuri ja otsimise laiuse poolest on ta parem kui „Tell“ (pärast katsetamist näitas paremat haistmist).

„Sportfield Night“ — hinnati viiendana II järgu diplomiga.

Töötas kella 1515 kuni kella 1550.

Koer mõistab oma juhti halvasti. Stiili on koeral palju. Jooks kerge, kiire ja energiline. Otsimine korrapärane, kuid võiks olla laiem. Juhist eemal olles heidab käsu peale maha. Seisak kindel. Vile peale katkestab seisaku ja tuleb ära. Linnu läheduses mitte küllalt rahulik. Pärast lasku rahulik. Dressuur on hea. Esimese linnu haistis ta sel liiga ligidal olles. Teist kättejuhatatud lindu ei tunnud ta kaua. Lõpuks haistis ta selle, kuid ka liiga ligidalt. Näitas nõrka haistmist. Koer on huvitav ja sportlik. Dressuur on parem kui eelmistel, välja arvatud „Rex“. Kuna ta näitas väga vähe haistmist, asetati ta viiendale kohale. Tuleb aga arvestada seda, et „Night'il“ ei vedanud. Nimelt tuli tal töötada märga põõsasse ja heina laskunud üksikute põldpüüde peale. Selle tõttu „Night“, vaatamata haistmise mättenäitamisele, hinnati II järgu diplomiga, mille ta muu töö eest täiesti ära teenis. On võimalik, et ta teises olukorras oleks näidanud rohkem haistmist ning siis oleks ta tulnud ka kõrgemale kohale. Ajapuudusel aga ei saadud teda rohkem katsetada.

„Waris of Ilga“ — hinnati III järgu diplomiga esimesena.

Töötas kella 1200 kuni kella 1255,
1745 kuni kella 1800.

Stiil keskmine. Jooks hea. Otsimine lai ja korrapärane. Sõnakuulmine hea. Seisak mitte küllalt kindel. Omavoliliselt läheneb

lindudele ning seega ajab neid lendu. Pärast lasku rahulik. Kahe esimese töö juures näitas alla keskmist haistmist. Selle juures haistis ta mõlemal korral linde, olles neile ligidal. On huvitatud väikelindudest. Kord tegi vale (põhjuseta) seisaku. Hiljem täiendava linnu peale töötas hästi. Nimelt lähenes ta nüüd lindudele hästi, näidates head haistmist. Peapuuduseks on tal see, et ta seisaku ajal pole rahulik ja läheb omavoliliselt lindudele liiga ligidale, millega neid ajab lendu.

„Bo y“ — hinnati III järgu diplomiga teisenä, kuid tingimusi kuni näituseni.

Töötas kella 1425 kuni kella 1455.

Omanik juhib koera päris hästi, kuid tarvitab sageli vilet. Sellega ta segab koera tööd. Koer on liiga üle söödetud, mille tõttu tal on raske jooks ja vähe stiili. Otsimine on lühike ja vähe välja töötatud. Üldiselt otsib ta hästi ja on kogenud. Seisak kindel, kuid sellelt äratulek ebaõige — ajab oma äratulekuga linnu lendu. Näitas keskmist haistmist. Lindudele juureviimine visa. Pärast lasku hüppas mõne sammu edasi. Soovitav oleks hoolikam dressuur, palju laiem otsimine ja koerale rohkem iseseisva töötamise võimaldamine. Kahtlemata ei tohiiks koera nii üle sööta.

„Joy“ — hinnati III järgu diplomiga kolmandana.

Töötas kella 1345 kuni kella 1420.

Omanik juhib koera rahutult. Jooks keskmise. Otsimine setteri kohta lühike, kuid küllalt korrapärane. Koer näitas vähe temperamenti ja stiili. Sagedasti tegi valesid seisakuid, eriti aga ühe juureviimisega. Seekord näitas vähe haistmist. Pärast lasku rahulik. Kohtunikele jäi mulje, et koer on väsinud.

„Topp III Willmort“ — koer on välja õpetamata ja haige, mispärast kõrvaldati kohtunike poolt võistlustelt.

Üldine mulje.

Võistlustele toodud koerad näitasid end üldiselt heast küljest. Ka jätsid nad hea mulje. Kahtlemata on mõtet töötada edasi nende koertega, ja siis nad võivad tulla kõrgematele kohtadele. Enamikul Tartu koertest oli puuduseks lühike ja korrapäratu otsimine. Koertele antakse töötamisel vähe iseseisvust. Dressuur peaks olema parem ja õrnem. Mõned koerad on liiga üle toidetud. Üldiselt näitasid koerad vähe haistmist. Selle juures aga tuleb arvestada raskeid atmosfäärseid tingimusi, mille tõttu oli koertel töötamine raske. Teistes tingimustes arvatavasti koerad oleksid näidanud rohkem haistmist.

Väikest tõugu hagijad.

Lähemal ajal hakkab meil maksma seadus (15. okt. 1937. a.), kus hagija kõrgus on piiratud (ette nähtud mitte üle 45 sm), et ära hoida metskitsede tagaajamise hädaohtu.

Grupp Jahimeeste Seltsi jahimehi Tallinnas, eesotsas kapt. O. Toomara'ga, sai möödunud aastal Inglismaalt kolm väikest tõugu hagijat. On võimalus olnud nende hagijatega mitmed jahiretked kaasa teha. Peab ütleva, et see tõug on meie oludes sobiv. Koerad on küllalt ruttu kohanenud ja töötavad rahuldavalt.

Pildil tähendatud koerad: „Facteur“, „Comtesse“, „Student“.

Pange tähele lumekakku!

Käesoleval talvel ilmub Eestisse rohkel arvul talvitama suurt valget lumekakku ehk lume-ökulli (*Nyctea nyctea* [L.]) Lindu võib sage-daimini kohata mererannikul, rabas, lagedamail niitudel ja mujal avamaas-tikus, kus ta tegeleb päise päeva ajal ja laseb ennast hõlpsasti vaadelda. Et lumekakk mitte igal aastal ei esine võrdses sageduses ja tema talvitamise perioodsus nõuab lähemat selgitamist, siis on käesoleval talvel kõigile metsa-

meestele antud soodus võimalus seda tähelepandavat lindu vaadelda ja tuua omalt poolt lisandeid lumekaku levi-mise tundmisse meie talvekülalisena. Seepärast on väga soovitatav, et igaüks, kes teda kuski tähele paneb, eriti aga Lõuna-Eestis, kust on vähem uuemaid andmeid, saadaks oma vaatluste tule-mused „Eesti Metsale“ avaldamiseks või soovikorral käesoleva ajakirja toi-metuse kaudu otseselt allakirjutanule.

E. Sits.

VIIMNE KÜTT.

(Vabalt H. Bartši ainetel.)

L. B.

(Järg.)

Janko oli teenitud palga saanud. Tei-sed vähema tähtsusega püüniste üles-seadjad otsutas Hans teisiti eemale pe-letada, andes õpetuse ka neile, kes sa-laküttimist ja puudevargust ülesost-misega soodustasid.

Hans teadis, kuhu ta puuhalud läk-sid: rikas kaupmees paar kilomeetrit eemal ostis hea meelega kõike, mida odavasti müüdi. Seejuures pelgas ta küsida, kust kaup toodi. Hans tahtis talle vembu mängida. Ta puuris ilu-samaisse halgudesse augud, täitis nad teatava hulga püssirohuga, sulges au-gud hoolikalt ja määris varjamiseks pealt mullaga.

Täpselt kaheksa päeva pärast seda tegu lendasid kaupmehe ja ühe talu-mehe ahjud laiali, ja nii põhjalikult, et tuli ehitada täiesti uued ahjud.

Protokoll koostada ei lasknud kumb-ki, ja nii oli isegi politseil põhjust ha-bemesse naerda.

Ka salaküttide kaubatarvitajad ei jäänud karistusest. Hans muretses kahjutut kõhulahtitegemise rohtu, kõr-valmaitseta ja lõhnata. Ja siis laskis ta mõned jänesed, kelle kopsu, ribide vahele ja kaela ta pritsis rikkalikult kurjasünnitavat rohtu. Jänesed asetas ta osavasti võõrastesse püünistesse, tõmbas need kokku, nagu oleksid vae-sed loomad end vaevarikalt poonud — ja ootas naeru kihistades tagajärgi.

Tuli pühapäev. Keskpäev möödus ja midagi erakorralist polnud juhtunud. Hilisel pärastlõunal aga, kui Hans oma emaga rahulikult jutles, tormas sisse teenija kisaga: „Härra! Härra! Ju-mal taevas kaitsku meid, koolera on puhkenud!“

Hans kargas üles.

„Koolera on apteekri juures! Ja toht-er on ka haige. Lõunaks oli apteekril jänesepraad, aga kurgisalatiga! Ja tohter oli lõunale palutud. Seisin ki-riku juures, kui käskjalad tulid, mõle-mad nutsid! Apteeker saatis tohtri jä-rele ja tohter apteekri järele. Oh jes-ses, jesses, ma olen alati öelnud, see kurgisalat...“

Hans oli juba veripunane näost. Kui ta nüüd naerma pahvatab, on kõik tea-da. Väga tõsise näoga, kuid silmis naer, ütles ta ema: „Neesa, jookse rut-tu kööki ja viska kurgisalat, mis õhtu-söögiks valmis on, kraavi. Aga ruttu, ruttu!“

Neesa lõi ukse oma taga kinni ja tor-mas edasi, nagu ei jõuaks ta küllalt rut-tu koolerast pääseda. Oli ka viimne aeg, sest enam ei suutnud Hans naeru pi-dada.

Senini oli Hans tegutsenud osalt nal-jaga, osalt tõsiselt. Siiski muutus met-sas elu imelikult vaikseks. Omanik ei kohanud oma pikil käikudel ühtki inim-olevust, püünised ja rebaserauad olid

viimseni kadunud. Hans imestas endamisi, hoides aga silmad ja kõrvad lahti, sest alateadvuses oli tal tunne, et see vaikus polnud loomulik ja võis olla temale kurjakuulutav.

Vastus ei jäänud tulemata.

Ühel ööl, kui Hans oli jahionnis toolil mõnusasti suikunud, ehmus ta unest: väljas akna taga oli kuulda kahtlast krabinat. Mis seal oli?

Siis — tulesähvatus — ja pauk ragises. Puu- ja klaasikillud lendasid onni. Hans oli silmapilguks kangestunud. Imelik tunne oli meelekohal, õlas, ja kui ta tõstis käe sinna, värvus see punaseks. Need olid haavlid. Ja temale olidki nad mõeldud. Siis kostis akna taga puuriida lagunemine: laskja põgenes. Hans ärkas kangestusest, haaras püssi seinalt, kahmas padrunid ja kargas välja.

Seal paistis põgenev vari, seal praksusid oksad. Püss palge! Kostis pauk, põgeneja langes, tõusis üles ja jooksis edasi. Teine, kolmas, neljas pauk raskas talle järele, ja ikka veel praksusid oksad põgeneja järel. Hans saatis veel kuuli järele. Siis — vaikus. Kas esi-

mene laeng tabas? Teised olid küll asjata lastud.

Hans läks jahionni, süütas lambi ja uuris oma vigastusi. Haavililaeng oli teda küll tabanud, kuid tugeva riie-tuse tõttu oli ta õnnelikult pääsnud. Ainult üks jämedam haavel oli meelekohal veidi luusse tunginud, ja suure pingutusega suutis ta selle sealt kõrvaldada.

Värisedes vihast ootas Hans hommi-kut, et siis nagu verekoer laskja jälgi otsida. Viimaks koitis, ja ta sööstis majast. Õnn oli seekord temaga, sest ta leidis jalajälje, mida talle isesuguse naelutamisviisi tõttu ammu tundis. Kui tihti oli ta seda vihatud jälge tihnikuisse kadumas näinud, kui tihti seda jälge püünisteni ja rebaseraudadeni jälginud! „Seda ma arvasin! Janko isa süda ei annud rahu! Vana Janko!“ Ja kasvava huviga jälgis ta kord täiesti kustuma näivaid, kord kergesti jälgitavaid jälgi. Siin oli mees kukkunud. Aga ükski tilk verd ei tõendanud, kas ta oli haavatud. See oli halb, sest haav oleks olnud mõjuvaks tunnistuseks.

(Järgneb.)

Jänesejaht lõpnud.

Teatavasti lõppis tänavu jänesejaht 28. jaanuaril. Kuna ööl vastu jahilõpupäeva muutus ilm külmaks, mis lumele tugeva koorukese tõmbas peale, siis muutus koortega jahipidamine võimatuks, sest lumele tõmbunud kooruke oli niivõrra tugev, et jänest ja rebast kandis peal ja võimaldas neile kiire põgenemise koera eest, keda lumi peal ei kannud, takistades pealegi veel liiklemist, veristades ta käppi niivõrd, et ta jälitavast loomast peatselt tüdis. Seepärast oli mõeldav ainult ajujahi korraldamine. Võru lähedal sel päe-

val korraldatud ajujaht andis üllatavalt häid tulemusi: 83 jänest ja 1 rebane, millist jahisaaki võiks Eesti vabariigi aegu lugeda rekordiliseks. Üldiselt on Lõuna-Eestis korraldatud ajukui ka koeraga peetud jahid möödunud jahihooajal annud paremaid tulemusi kui Põhja-Eestis, sest ka enne jahi algust oli seal märgata palju rohkem jäneseid ja rebaseid. Põhja-Eestis korraldatud ajujahtidel on jahihooajal lastud jäneste arv piirdunud 20—30, kuid on olnud veelgi nigelamaid tagajärgi, näiteks üks jänest ja üks rebane.

Autasud metsaametnikele.

Põllutööminister arvas autasu vääriliseks Polli metskonna abimetsaülema Paul Ritspärgi ja sama metskonna Räätsa vahtkonna metsavahi Märta Auksmanni ning määras neile eeskujuliku jahijärelevalve teostamise ja salaküttide tabamise eest rahalise autasu: abimetsaülem P. Ritspärgil 60 krooni ja metsavaht M. Auksmannile 40 krooni.

Tähendatud ametnikud, pannes oma elu kaalule, asusid relvadeta jälgima nelja salaküttit ja tabasid viimased riigimetsas metskitsede laskmisel.

Võib loota, et teisteski metskondades leidub sääraseid energilisi ametnikke, kes edukalt salaküttimise vastu võitlevad ja keda ka autasu vääriliseks tuleks arvata.

Must toonekurg — loodusmälestus Eesti metsades.

E. Sits.

Uus looduskaitse seadus, mille jõesseastumist iga tõsine loodusesõber — ja seda on küll iga metsamees, kes on vaba loodusega vahenditus kokkupuutes — õigustatult tervitab, avas kodumaa ornitoloogilisele uurimisele mitmeidki uusi suundi ja sihte. Mõiste „loodusmälestus“, mis seni kalevi alla peidetult laiematele hulkadele oli vaid abstraktseks ja enamikule võib olla koguni tundmatuks oskussõnaks, sai enesele korraga konkreetse ja kindlasti piiritletud kuju. Kõik, mis looduses haruldast, tähelepanuväärivat ja tavali-sest erinevat, olgu see siis looma- ja taimeriigis või elutus looduses, ei ole enam nagu seni, kaitsetu ja linnuprii mõistmatu inimese tegevusele, vaid leiab edaspidi aset „loodusmälestuste“ registris, mis kindlustab talle seaduslikul teel kaitse hävitamise vastu.

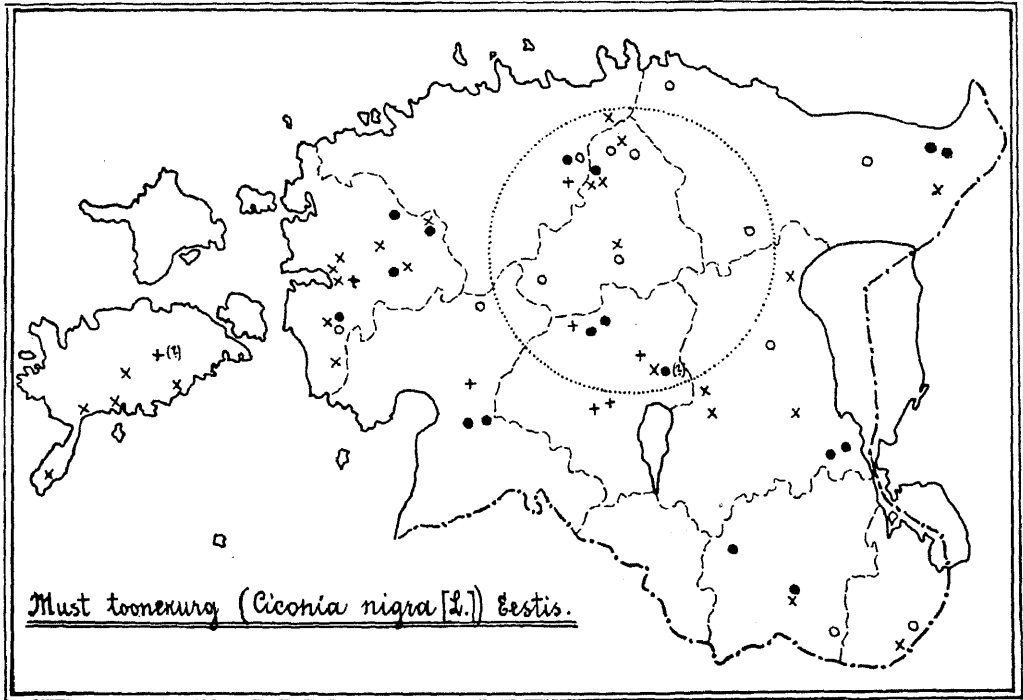
Nii ka kodumaa metsade ja rabade, niitude ja randade suured ning haruldased linnud — mälestused neist aegadest, kus Eesti pinda katsid senisest palju suuremas ulatuses mühavad metsad, läbipääsmatud rabad ja muud inimkultuurist puutumatud looduseühiskonnad — kuuluvad sellaste loodusmälestuste hulka. Niisuguste lindude asu- ja pesituspaikade registri pidamine ei anna meile mitte ükski selget statistilist ülevaadet sellest, kui palju meil sellaseid loodusmälestusi linnuriigist üldse leidub, vaid kindlustab ka nende lindude teaduslikule uurimisele senisest avaramaid võimalusi. — Ei ole kahtlust selles, et kodumaa suurte kotkaste kõrval omab meie linnuriigi loodusmälestuste hulgas väarikaima koha must toonekurg (*Ciconia nigra* [L.]) — mälestus kodumaa ürglaantest, kes üksikuna ja seltsimatuna elab vähesel arvul

veel praegugi meie suuremais metsakompleksides oma erakulist elu.

Selle toreda ürglinnu levimise vaatlemine meie kodumaal, kes on uhkuseks igale metskonnale, mis annab talle asu, ongi käesolevate ridade esimeseks ülesandeks. Kuid teiseks ja palju tähtsamaks ülesandeks on õhutada metsamehi musta toonekure igakülgsele vaatlemisele vabas looduses, eriti aga neis metskondades, metsandikes ja vahtkondades, millised tohivad nimetada enesele õnne omaseks, peita eneses musta toonekure pesapaiku. Minu poolt esitatud andmed ja levimiskaart saavad olla mõningal määral ainult selleks baasiks, mis kirjanduse ja üksikute minu enese kui ka muul teel saadud tähelepanekute põhjal võib esitada üldpilti, mis me praegu teame mustast toonekurest Eestis ja mis edaspidi peab kujunema tervikuliseks ehituseks Eesti musta toonekure kõigekülgses tundmises. Seepärast julgen loota, et minu sõnad ei jää hüüdjaks hääleks kõrves, vaid kukuvad sellele ideelisele pinnale, mis alati on olnud valmis toetama meie kodumaa looduse uurimist ja tooma omalt poolt täiendavaid teateid, nii põhjalikud või pisikesed kui nad ka on. Nii kattuksid ehk mõnedki praegu kaardil andmete puudusel valgeks jäetud alad uute märkidega ja musta toonekure väga puudulikult tuntud ökoloogia, tema eluviisid, leiaksid kõigekülgselt valgustust.

Üldteateid mustast toonekurest Eestis.

Enne, kui asuda vaatlema musta toonekure levimist Eesti üksikuis maa-kondades, ei pääse mööda meie ornitoloogilistes ülevaate-teoseis esitatud üldlaadseist teateist. Kõige vanem selle-

1. joon. Musta toonekure (*Ciconia nigra* [L.]) levimine Eestis esialgsete andmete põhjal. Märkid: ● — asustatud pesapaigad aastate vahemikus 1930—1935; ○ — endised pesapaigad (asustatud olnud enne 1930. aastat); × — lindu nähtud või tähele pandud; + — lindu maha lastud. Punktiriga piiratud ring tähistab musta toonekure arvatavat esinemistsentrumit.

laadne teos, Fischer'i ülevaade Baltimaade loodusest (1791), ei ütle midagi tema esinemise kohta, peale tema asuala nimetamise roogseis paigus ja rabades, mille täpsus on küllaltki lonkav. Meyer (1815) oma Baltimaade lindude ülevaates annab musta toonekure esinemispaigaks (kogu Baltimaade kohta) põõsarikkad sood metsades ja ütleb, et lind on haruldane. K a w a l l - M e r k e l'i (1846) lindudeni-mestikus on must toonekurg esitatud. R u s s o v (1880): Must toonekurg on Baltimaadel kaunis haruldane nähtus. Eksemplaare leidub Tartu ja Riia loodusuurijate seltside kogudes. L o u d o n (1895): Üksikud paarid pesitsevad Baltimaadel. S t o l l (1904): Liivi- ja Kuramaal on must toonekurg õige harilik nähtus, eriti seal, kus leidub suuremaid metsi aasadega ja väikeste ojakestega. Eestimaal on ta haruldasem. L o u d o n (1909): Eestimaal haruldane, mujal (s. o. Liivi- ja Kuramaal E. S.) kaunis haruldane haude-

lind. W a s m u t h (1909) (Põhja-Eesti kohta E. S.): Näib Eestimaal esinevat ainult haruldase eksikülalisena. Peetri-realkoolis üks eksemplaar Eestimaalt. Samuti üks eksemplaar ilma lähemate andmeteta Provintsiiaalmuuseumil näib olevat kodumaine. K o c h (1911): Musta toonekure esinemine Eestimaal (s. o. Põhja-Eestis E. S.) on seotud ulatuslike metsakompleksidega ja sellastes kohatakse teda paiguti veel järjekindla haudelinnuna. — Need on üldised teated, mis avaldatud enne Eesti iseseisvust.

Vabast Eestist leidub järgmisi üldisi teateid musta toonekure kohta. P i i p e r (1925): Must toonekurg on võrdlemisi haruldane ja ainult suurtes metsades pesitab. H ä r m s (1927): Must toonekurg elutseb haruldase haudelinnuna suuremais metsis Emajõe ja Narva jõe jõgikonnas, kohati ka mujal. G r o s s e - T r a n s e h e (1929) (kogu Baltimaade kohta E. S.): Saartel väga haruldane, mujal kaunis haruldane hau-

delind. On pärast sõda Kuramaal ja Liiyimaal sagedasemaks muutunud. Piiper (1932): Must toonekurg on meil haruldane ning pesitseb suuris laantes. Teda tuleb kaitsta kui „looduse mälestusmärki“.

Kokku võttes neid andmeid saame mustast toonekurest pildi kui Eestis võrdlemisi haruldasest linnust, kelle levimine on seotud suuremate metsadega. Neist andmeist ei selgu linnu esinemissageduse muutumine aegade vältel, välja arvatud G r o s s e - T r a n s e h e (1929) töö, mille järgi Liivi- (seega ka praeguses Lõuna-Eestis) ja Kuramaal must toonekurg pärast sõda olevat sagedasemaks muutunud. Üldiselt võib öelda, et must toonekurg on neid linde, kelle esinemissagedus (välja arvatud üksikud metskonnad) püsib meil võrdlemisi konstantsena, mida tõestab ka allpool toodud selle linnu pesapaikade loetelu üksikuis meie maakondades. Stoll'i (1904) järgi on ta Põhja-Eestis haruldasem kui lõunapoolsemais provintsid — arvamine, mida meie praeguste teadmiste põhjal ei saa jagada. Tõenäolisem on, et autoril puudusid Põhja-Eestist musta toonekure kohta täpsemad andmed. Ka seda võib konstateerida, et linnu territoriaalses levi-

mises meie kodumaal pole märgata erilist vahet Põhja- ja Lõuna-Eesti vahel (erandiks on meie kodumaa kagupoolsem osa), vaid et ta mõlemas riigiosades esineb võrdlemisi ühtlase levimistihedusega. Küll aga võib nentida tema pesapaikade tihedamat koondumist Kesk-Eesti suuremais metsakompleksidesse (Järvamaa, Põhja-Viljandimaa), mida selgitab levitiskaart. Kuigi praegu veel mulle kättesaadavad andmed puuduvad Lõuna-Harjumaalt, Kirde-Pärnumaalt, Lääne-Alatagusest (Virumaa) ja Põhja-Tartumaalt, eeldan seal kindlasti musta toonekure pesitsemist. Huvitav on tema võrdlemisi sage esinemine Läänemaa siseosades.

W a s m u t h'i (1909) teade musta toonekure arvatavast esinemisest Põhja-Eestis vaid eksikülalisena ei ole paika pidav ka temaaegse olukorra juures. Kuivõrd selle autori paljud andmed üldse väärivad usaldust, on juba selgitanud M i d d e n d o r f f'i (1910) arvustus. — Loodame metsameestelt mõndagi uusi teateid, eriti neist kohtadest, mis andmete puudusel pole märgitud levimisekaardile.

(Järgneb.)

Mitmesuguseid teateid

Uusi metsateadlasi.

1) 20. detsembril 1935. a. kaitses Tudo metsnik E d g a r P u k s m a n n oma diplomitööd teemal „Põhivõepinna kõikumine metsamaadel ülikooli õppe- ja katsemetskonnas 1930.—1934. a.“. Töö ja kaitsmine tunnustati heaks.

2) 13. jaanuaril 1936. a. kaitses metsakorraldusbüroo metsatehnik E l m a r J õ g i oma diplomitööd teemal „Orava metskonna Kõvera metsandiku majanduskava“. Töö ja kaitsmine tunnustati rahuldavaks.

Mõlemad diplomitööd toimusid metsakorralduse kabineti juures.

Ei saadud aru.

Kohtunik: „Juba jälle olete siin! Kas ma ei ütelnud, et ma enam teiega siin ei taha kokku puutuda!“

Salakütt: „Jah, härra kohtunik, kui politseis sellest kõnelesin, ei tahtud sellest kuidagi aru saada.“

Metsavaht Jüri Puustak †.

IN MEMORIAM.

17. dets. 1935. a. varises manalasse pika raske haiguse järele Alatskivi metstk. Mõisa-

J. Puustak.

metsa vahtk. metsavaht Jüri Jüri p. Puustak, sünd. 21. IV 1876. a. Koigi vallas Järvamaal, lõpetanud 4-kl. algkooli, olnud üks aasta Väana mõisas metsavahi õpilane. Omanud metsavahi kutse ja teeninud üks aasta Nõva mõisas metsavahina; 4 a. Luunja mõisas metsavahiks; 2 a. Kabala mõisas metsavahiks ja alates 1. V 1915. a. Kokora mõisas metsavahiks ja pärast metsade riigistamist samas kohas Mõisametsa vahtkonnas kuni surmani. Kadunu on olnud seega metsateenistuses ligi 30 aastat.

Metsavaht Jüri Puustak jätab tubli ja eeskujuliku metsamehena püsiva mälestuse. Teenistuses oli ta kohusetruu, hoolas ja täpne. Ametvendade seas oli ta lugupeetud oma tasakaaluka ja tagasihoidliku iseloomu pärast. Ta ei armastanud kunagi teha suuri sõnu, vaid oli tõsine töömees — metsamees. Kui vähegi tervis lubas, püüdis ta täita oma ametkohuseid vaadates kas või läbi akna oma armsakssaanud tööpõldu — metsa. Töö oli ta elusiht ja sellele ohverdas ta ka oma tervise. Sagedased öised valvekäigud, külmetused, olid selle kurja haiguse põhjuseks, mille ohvriks ka kadunu langes. Muldasängitamisel oli teda saatma ja viimast au andma tulnud ka kaasteenijaid, pannes pärja ta värskete kalmule kui EMÜ Alatskivi osak. kauaaegsele liikmele. Kadunut jäi leinama abikaasa ja tütar.

Nüüd on ta jätnud oma töö selles maailmas — minnes igavesele rahule. Olgu hubane ja magus ta uni seal manala vaikses mullases tares kaunil Alatskivi kalmistul. Kevad saabub jälle, su tööpõld — mets — ootab sind. Ei. Ta ei tule enam eales, tööpäev jäi küll pooleli, aga tänu sellegi eest, mis oled teinud. Tühi on kodu — sinu süda on nüüd külm! Lilled, mis ta kalmu ehivad, närtsivad varsti — ta koht ametkonnas täidetakse uue isikuga, ent igaveseks jäävad mälestused temast!

Olgu kerge talle emake-muld ja laulgu armast unelaulu linnud nende puude okstel, mida ta hoidis ja kaitses kui meie riigi kallist aaret!

E. Kasesalu.

Padakõrvas, 26. XII 1935. a.

Eduard Taimsalu

Metsade valitsuses teenistusesolemise
15 a. juubeli puhul.

Eduard Taimsalu.

Eduard Taimsalu sündis 9. mail 1886. a. Tallinnas, kus ta lõpetas ka raudtee tehnikakooli 1906. a. Töötanud mitmel pool raudteel tehnilisel alal nii Vene kui ka Eestimaal, asus ta 1914. a. Tallinna linnavalitsuse ehituse osakonda vanema tehniku kohale. 1918. a. siirdus ta mitmesugustele ehitus- ja kultuurtehnilistele töödele keskkütte komitees ja Pärnu-Jõõpre ja teiste turbarabade loodimisel.

Alates 14. jaan. 1921. a. teenib põlütöoministeeriumis metsade alal, aluses metsatööstuse instruktorina ja hiljem vanema ehitustehnikuna, kellena töötab praegugi.

Eduard Taimsalu 15-aastasele metsateenistusele tagasi vaadates soovivad Eesti Metsateenijate Ühing ja kuukirja „Eesti Metsa“ toimetis juubilarile raugematut jõudu tegutseda edasi Eesti metsanduse hüvedeks.

Igalt võimalikult alalt

*hea kaup
suur valik
odavad hinnad.*

saate meie suurladudest osta

kirjutusmaterjaale

*kodu- ja välismaa vabrikuist.
Meie kauplusist leiate alati
sobivat mõistliku hinnaga,
sest meie lipukirjaks on:*

K.-ü.

„Rahvaülikool“

*kirjutusmaterjaalide
ja paberikauplused*

*Harju tn. 48, tel. 444-39
Jaani tn. 6, tel. 446-67*

Metsaeksport

E. Kopelovsky & Ko

TALLINN, Valli tn. 10

Kõnetr. 461-29 ja 461-19

„PÄEVALEHT“

ON ISESEISEV, DEMOKRAATLIK JA ÜLERIIKLIKULT
LEVINUIIM AJALEHT

Suurim ning kasulikem kuulutamise leht Eestis. Hinnata
kaasandena igal pühapäeval pilke- ja naljaleht „Kratt“

Meie kirjastusel ilmub

„L A S T E R Õ Õ M“

— EESTI POPULAARSEIM LASTEAJAKIRI

T. E. K.-Ü.

GRAAFIKATÖÖSTUS

ON TÄIELISIM TÖÖSTUS SEL ALAL EESTIS

TRÜKIKODA
KÖITEKODA
TSINKOGRAAFIA
LITOGRAAFIA
OFFSET-TRÜKK

Hinnad kõigile
vastuvõetavad

Tellimiste täitmine
kiire

SUURIMAD NING TÄIELISIMAD RAAMATU-
JA KIRJUTUSMATERJAALIDE KAUPLUSED,
KIRJANDUSE- JA PABERILAOD EESTIS

TALLINNA EESTI KIRJASTUS-ÜHISUS

TALLINN-EESTI, PIKK T. 2. OMA TELEFONI KESKJAAM 428-83